Ўтган йил учун солиқни тўлаб қўйинг, кам бўлмайсиз

2-бет

Анасази ҳиндуларининг қадимий турар-жойлари

3-бет

Тиланчилар мафиясининг ҳаётидан бир лавҳа

4-бет

ҲУРРИЯТ

МУСТАҚИЛ ГАЗЕТА

1996 йил декабрдан чиқа бошлаган

Чоршанба кунлари чиқади | 1999 йил 10 — 16 февраль | № 6 (108)

СИЁСИЙ ПАРТИЯ ВА ДЕМОКРАТИК ТАМОЙИЛЛАР

''Хўп бўлади'', ''бажарамиз''дан қутуламизми?

Мулоҳаза

Тошпўлат РАҲМАТУЛЛАЕВ

Бошқарув тизими тўла давлат қўлида марказлашган ҳолатдан фуқаролик жамиятига ўтиш давомида шахснинг сиёсий ҳуқуқ ва эркинлигига асосий эътибор қаратиб бориш талаб этилади. Ушбу жараён давомида жамиятда ҳар хил - иқтисодий, ижтимоий, маданий ва бошқа - манфаатлар шаклланиб боради. Шундай шароитда партия бу манфаатларни сиёсат доирасига тортиш орқали уларни қонуний тусга киргизиб, бир йўла ихтилофларни ечишнинг институционал механизмини яратиши лозим. Акс ҳолда, турли гуруҳларнинг ўз манфаати йўлида яширинча ҳаракати авж олади. Бундай шароитда барча воситалар ишга солинади. Адолатнинг оёқости қилиниши, ҳақиқатнинг бузилиши, қонунни менсимаслик ана шу хуфёна кураш оқибатидир. Жамиятни инқирозга олиб борувчи бу йўлга қарама-қарши ўлароқ гуруҳларнинг ўз манфаатларини ҳимоя қилиш учун сиёсий партияларга бирлашишдек демократик йўл ҳам мавжуд. Албатта, биз ҳам шу йўл билан борамиз.

Аммо ҳозирча ташкил этилганлиги ҳақида, расмий равишда эълон қилинган партиялар фаолияти ҳақида кўпчилик бехабар, десак янглишмаймиз. Бундан фойдаланиб, бошқа гуруҳлар - турли даражадаги амалдорлар ўз манфаатларини синалган, кўп асрлик тарихга эга бўлган воситалар ёрдамида ҳимоя қилиб келишмоқда. Улар учун энг катта душман, бу -- ошкораликдир. Маълум доираларда қабул қилинаётган қарорларни, у ерда бўлаётган ишларни фақат ўша доира одамлари билиши керак. Ташқаридан, айниқса, ''паст''дан ҳеч кимнинг унга ҳатто яқинлашишга ҳам ҳаққи йўқ. Ўзига дахлдор нарсага ҳам ''бурнини тиқавериш'' нима билан тугашини яхши билган доира ташқарисидагилар ҳам лоқайд бўлиб қолишган. Бундай муҳитнинг шаклланиши мамлакатимиз ижтимоий-сиёсий ҳаётига демократик институтларни ҳаётга жорий этиш борасида яқин йилларгача қарийб ҳеч қандай амалий иш қилинмаганлиги оқибатидир. Сўнгги уч юз йил давомида шарқона деспотизм шаклидаги мутлақ монархия ҳукмрон бўлди. Сўнгра мустамлакачилик, яккапартиялик. Шўро замонида партия давлатни, у билан қўшиб эса жамиятни, демакки шахсни ҳам ўз домига ютиб юборган эди...

Демак, бир гуруҳ амалдорларнинг манфаати ҳимоясида бўлган, бутун жамиятга, унинг ривожига катта зарар келтираётган мавжуд тартиб-қоидаларни демократик йўлга солиш вақти келди. Бошқача айтганда, барча соҳаларда ошкораликни таъминлаш, Президент И.Каримов таъкидлаганидек, давлат идоралари, қонун чиқарувчи ва ижроия ҳокимияти устидан жамоатчилик назоратини ўрнатиш зарур. Шу сабабли ҳам, юртбошимиз ''Ўзбекистон XXI аср бўсағасида...'' китобида **''сиёсий партиялар ва ижтимоий ҳаракатлар халқ билан ҳокимият ўртасида асосий боғловчи бўлган демократик институтга тезроқ айланиши ғоят муҳимдир''**, деб уқтирган.

Хўш, сиёсий партиянинг ўзи нима, унинг асосий белгилари ва вазифалари нималардан иборат? Аксариятимиз яккапартиявийлик шароитида улғайиб, ўша шароит таъсирида дунёқарашимиз ҳам шаклланганлиги сабабли ушбу саволларнинг асл моҳиятига етиб боришимиз, уларни англаб олишимиз зарур.

Ташкилот ўз олдига сиёсий хоҳиш ва истакнинг шаклланишига доимий таъсир этишни мақсад қилиб қўйиб, уни амалга ошириш йўлида барқарор ташкилий тузилмага муҳтож бўлгандагина уни сиёсий партия деб аташ мумкин. Сиёсий партиянинг характерли хусусияти ҳукуматда бўлиш, ҳокимиятни ўз қўлида сақлаб туриш ва таъсир ўтказиш учун сайловларда иштирок этишдир. Партия мақсадини шу ташкилот ичида амалга ошириб бўлмайди. Партия аъзолари партиянинг жамиятдаги таъсири сезиларли бўлиши учун сиёсий тизимда раҳбарлик ўринларини эгаллашлари лозим. Демак, **ҳокимиятга интилиш партиянинг асосий белгисидир. Бизда эса ҳали аксарият бу ҳақиқатни ё тушунмайди, ёки тан олгиси келмайди, ё ундан қўрқади.**

Характерли бир мисолга мурожаат қилайлик. **Германияда агар сиёсий партия таъсис этилганидан кейин 6 йил давомида бундестаг ёки ландтагга бўладиган сайловлар учун ўзи ишлаб чиққан таклифларни киритмаса, ўз ҳуқуқий мақомини йўқотаркан.**

Тарихий тажрибадан шу нарса маълумки, партия парламент фаолиятисиз ўз вазифаси ва мақсадини амалга ошира олмайди. Сиёсий хоҳиш ва истакни шакллантириш жараёнида иштирок этиш учун энг қулайи парламентдир.

Демократик мамлакатларда партия парламент ва ҳукуматга катта таъсирга эга. Аслида бу ҳар иккала институт партиялар таъсирида шаклланади.

Мамлакатимизда ташкил этилган ''Фидокорлар'' миллий-демократик партияси ана шундай сиёсий кучга айланармикан? Шу кунларда бу савол Ватан равнақига бефарқ бўлмаган ҳар бир юртдошимизнинг кўнглидан чуқур ўрин олган десак, муболаға бўлмас.

Чунки Ўзбекистонимизнинг тезроқ ривожланган мамлакатлар қаторига қўшилиши ҳамда мавжуд камчиликлардан қутулиши учун янги сиёсий куч лозимлиги кўпчиликка кундек равшан бўлиб қолди. Президентимизнинг бу масала юзасидан қилган, айниқса, кейинги чиқишлари, назоратчиларни кўпайтиришдан фойда йўқлиги, аксинча, амалдор қанча кўп бўлса, адолат шунча кўп бузилиши ҳақидаги сўзлари ҳар биримизнинг шууримизга етиб борди, деб бемалол айтиш мумкин. Ёки юртбошимизнинг сиёсий куч ўз ғалвиридан ўтказса ҳар қандай одам, нолойиқ киши раҳбарлик лавозимига чиқолмаслиги ҳақида Навоийда билдирган фикрлари-чи?

Партиянинг кенг фаолияти учун мамлакатимизда керакли ҳуқуқий асос яратилган. Демократик йўлдан ривожланишимизнинг ҳуқуқий кафолати Ўзбекистон Республикаси Конституциясидир.

Ушбу асосга таяниб, халқимизда камчиликларга қарши, адолатсизликнинг ҳар қандай кўринишига қарши тобора кучайиб бораётган кайфиятини инобатга олиб, жамиятимизнинг илғор қисми, ҳақиқий фидойилари бир сиёсий куч бўлиб бирлашиши ижобий ҳолдир. Фидокорлар партияси сафига шижоатли, нуқсонлар ҳақида очиқ гапира оладиган, бошқаларни ўз кетидан эргаштиришга қодир ва айни пайтда бунинг учун маънан ҳуқуқи бўлган одамлар кириши керак. Мансабни, қандайдир имтиёзларни ўйлаб партияга кирмоқчи бўлганларга йўл бўлмаслиги лозим.

Биринчи қадамлариданоқ янги партия ҳар томондан ўзининг жозибалилигини намойиш эта олиши керак. Бу ҳақда гапириб, партия ички демократия масаласини тилга олмасликнинг иложи йўқ. Албатта, энг муҳим қарорлар охир-оқибатда озчилик томонидан қабул қилинади. Лекин партия сиёсий куч сифатида шаклланиб бораётган пайтда барча ишларда ошкораликка эришиш, бошқалар фикрини сабр-тоқат билан тинглаш, уни ҳурмат қилиш, айниқса, ўта муҳимдир. Партиянинг ҳар бир оддий аъзоси жавобгарлик ҳисси, масъулиятни сезишига эришмоқ даркор. Партия органлари фаолиятини ташкил этиш, аъзолар ҳуқуқ ва мажбуриятларини белгилаш, сиёсий лавозимларга номзодлар кўрсатиш, молиявий аҳвол каби барча масалалар ички демократик тартибда ҳал этилиши лозим. Шунда партияга янги аъзолар кириши кўпаяди ва уни тарк этувчилар сони камаяди.

Партиянинг муҳим вазифаларидан бири ижтимоий фикрни шакллантиришга таъсир ўтказиш эканлигини назарга оладиган бўлсак, партия аъзолари ана шу йўналишда фаолият олиб боришга қодир одамлар бўлиши талаб этилади. Жамоатчиликни доимий равишда партиянинг дастуру лойиҳалари, режалари, сиёсий арбобларининг истиқболлари ҳақида хабардор қилиб туриш лозим. Шу билан бирга ҳукуматда иштирок этаётган партия мамлакатдаги ютуқлар, амалга оширилиши кутилаётган ўзгаришлар ҳамда қийинчиликлар, тўсиқлар, хавф-хатарлар ҳақида маълумот бериб бориши зарур.

Биз ҳозирги реал воқеликни инобатга олиб, янги партия ўз сафида лоқайдлиги ёки қўрқоқлигидан боши доимо ҳам, бошлиқларнинг соясига ҳам икки қат бўлиб салом берадиган, уларнинг ҳар бир сўзига ''хўп бўлади'', ''бажарамиз'' деб жавоб қайтарадиган ''мурват''лар эмас, дадил, шижоатли, ҳалол, фидойи шахсларни бирлаштирсин демоқчимиз. Нафақат партия аъзоси, барча фуқаролар ҳам бугунга келиб лоқайдлик, серандишалик жиноят билан тенг, жамият тараққиёти йўлидаги хиёнат эканлигини англаб етсин деймиз. Қадимги Рим файласуфи Марк Аврелийнинг қуйидаги сўзлари ҳар биримизнинг онгимизга чуқур сингиб бориши зарур: **''Адолатсизлик ҳамма вақт ҳам қандайдир фаолият билан боғлиқ бўлавермайди; кўпинча у қайтага фаолиятсизликдан иборат бўлади''.**

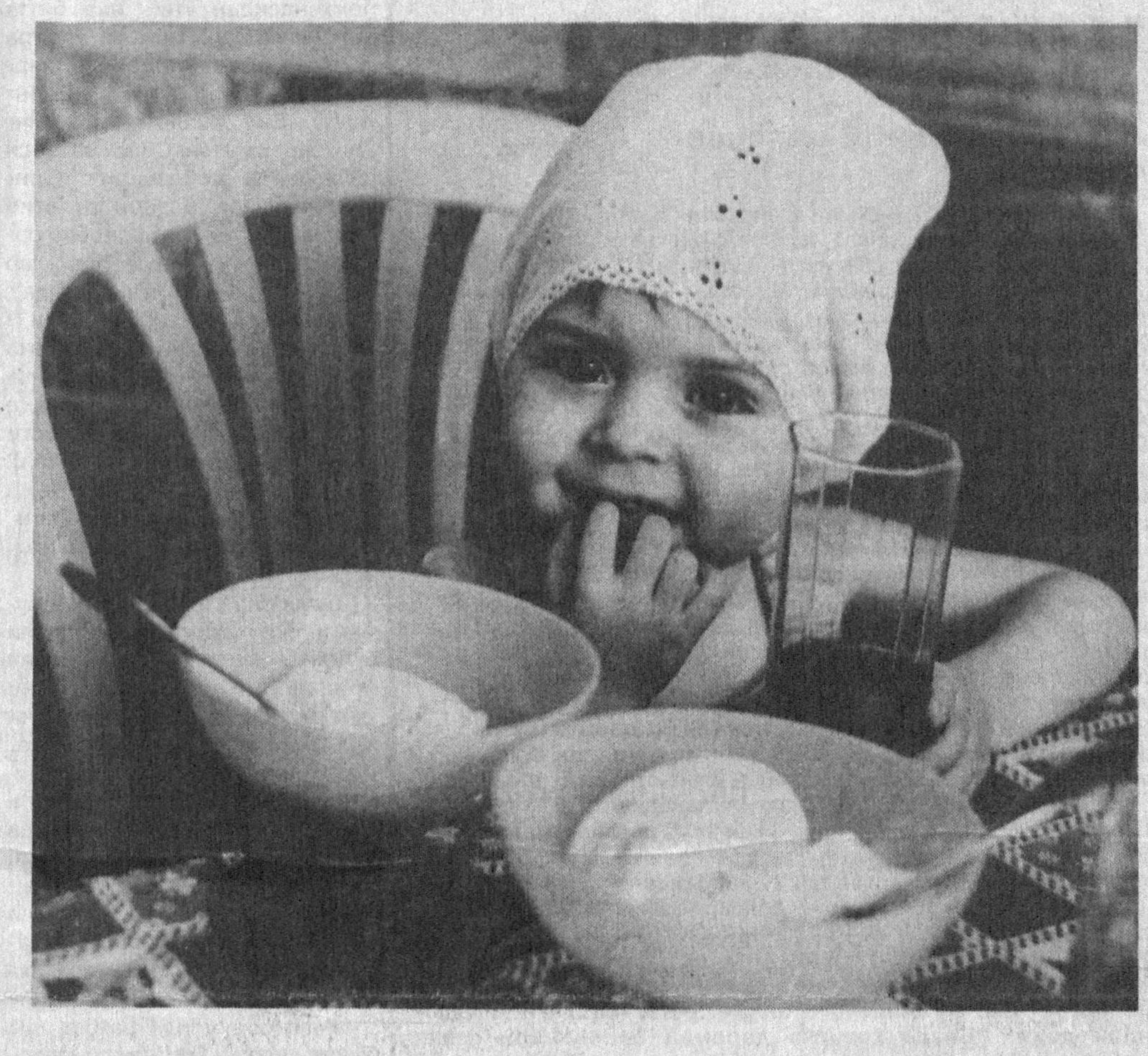

— Ҳадемай ўз келади!

АВВАЛГИ ШИДДАТ ҚАНИ, ''ЁШЛИК''?

Мактуб

Яқинда қўлимга ''Савдогар Сиддиқовнинг саргузаштлари'' деган китоб тушиб қолди. Унда собиқ Иттифоқ даврида маълум ва машҳур бўлган Андижондаги ''Ёшлик'' мактаб-магазинининг (эндиликда савдо-ишлаб чиқариш бирлашмаси) фаолияти, унинг раҳбари Алижон Сиддиқов ҳақида ёзилган очерклар, мақола ва суҳбатлар жамланган экан. Ўзиям бу бирлашма ва унинг раҳбари ҳақида ёзмаган журналист қолмаган эканки, улар орасида ўзимизнинг маҳаллий нашрлардан ташқари у ёғи ''Комсомольская правда'', ''Известия'', ''Советская торговля'' ва бошқа бир қанча газета ва журнал ходимларигача бор. Тан олиш керак, ''Ёшлик''нинг ўша пайтда амалга оширган ишлари, эришган ютуқлари ''Андижонча савдо усули'' дея ном олган ва кейинчалик нафақат ўзимизда, балки собиқ Иттифоқ ҳудудида ҳам кенг жорий этилган янги хизмат турлари хусусида журналистлар ҳақли равишда қалам тебратганлар. Ўзингиз ўйланг: «Ёшлик» 1963 йилдан то 1992 йилгача савдо ходимлари ўртасида ўтказилган турли мусобақаларда собиқ Итттифоқ бўйича 41 марта, Республика миқёсида 75 марта, вилоят, шаҳарда эса 59 марта ғолибликни қўлга киритган экан. Тўғри, у пайтлар вазият бошқача эди. Шунга қарамай бунақа ютуқларни қўлга киритиш барибир осон эмас-да! Булардан ташқари ''Ёшлик'' магазини қошида кичик савдо ходимлари тайёрлайдиган мактаб ҳам бўлиб, икки минг нафардан ортиқ мутахассислар таҳсил олган экан. Айниқса, шу магазин ходимлари ўзларининг махсус ашула ва рақс ансамблига эга бўлганини ўқиб, очиғи, ҳайратимни яшира олмадим... Булар энди, ''Ёшлик'' тарихидан бир парча, холос. Агар магазин 1972 йилдан хўжалик ҳисобига ўтиб ишлагани, 1992 йилда ижара асосида ва ниҳоят, 1993 йилда у жамоа мулкига айлантирилганини ҳисобга олсак, дарҳақиқат, ''Ёшлик'' раҳбариятининг тадбиркорлиги, уддабуронлиги-ю узоқни кўра билиш қобилиятига тан бермай иложингиз йўқ.

Ушбуни ёзишдан мақсад нима?

Маълумки, истиқлолга эришганимиздан сўнг республикамиз ҳаёти тубдан ўзгарди. Мустақиллигимизнинг илк йилидаёқ, ҳукуматимиз томонидан, айниқса, тадбиркорликка жуда кенг имкониятлар яратилиб, уларни ҳуқуқий жиҳатдан ҳимоялаш учун бир қанча Фармон, қарор ва қонунлар қабул қилинди. Бунинг ижобий натижаси ўлароқ, юртимизда кўплаб қўшма корхона, хусусий ишлаб чиқариш бирлашмалари сони ортиб, улар баҳоли қудрат эл корига ярамоқда. Шундай паллада жуда катта тажриба ва имкониятларга эга бўлган ''Ёшлик'' бирлашмасининг ўрни сезилмаяпти. Йўқса, жамоа ҳам, уддабурон раҳбари ҳам ўзгаргани йўқ, шароит керагидан ортиқ даражада яратилган бўлса... Хўш, ''Ёшлик'' нега жим?

Камолиддин АЛИОХУНОВ
Балиқчи тумани

ЙЎҒ-Э! ЧАРЧАШ ҲАМ ГУНОҲ!

''FIDOKOR''НИНГ ЎЗ СЎЗИ

Ният

Ўзбекистон Фидокорлар миллий демократик партиясининг ''Fidokor'' нашри чиқа бошлади

Анора ШИМИРБАЕВА

Кўпчиликнинг газета-журналга эътибори андек сусайган, одамларнинг ''янги нашр чиқибди'' деса пешонаси тиришадиган айни замонда ''Fidokor'' номли янги нашрнинг ҳам нишона сони йўлга тушди.

Газетанинг илк саҳифасидаёқ **''Газетани варақлаб, ҳар ким ўзи истаган гапни излайди. Кўпчилик айнан ўша излаган ''ўз гапи'' бор-йўқлигига қараб газета ҳақида ҳукм чиқаради''** дейилади. Эътибор беринг, бугунги газета бозорининг касоди айнан шу жумлада ўз аксини топгандек. Негаки, бугунги газетхоннинг излаган гапи нашрларимизда ҳамиша ҳам топилавермаётгани ҳеч кимга сир бўлмай қолди. Аммо, камина бир газетхон сифатида ''Fidokor''нинг нишона сонидаёқ айнан шу масалани кўндаланг қўйишини ҳақиқий фидокорлик санайман.

Бундан ташқари газетадаги бошқа залворли мулоҳазаларга бой мақолалар, бир-биридан гўзал рукнлар ўқувчини зериктирмайди. Зеро, ҳар бир мулоҳаза моҳиятида мамлакатимизнинг бугунги тараққиёти ютуқларию муаммолари ётади. Масалан, газета бош муҳаррирининг ''Халқни улуғ мақсадлар бирлаштиради'' мақоласида мамлакатимиз буюк йўл бошида турган йўловчига қиёс этилса, ''Алпомишни ўзгалардан кам дема...'' мақоласида миллат тарихи, ўтмиши, қадриятлари ҳақида ўқувчи ўзи учун қизиқарли фактлар олади. ''Сиёсий иқлим'' рукни эса ҳамма учун бирдек қизиқарли.

Дарвоқе, газета ўзи айтганидек, ўз гапи билан чиққан. Назаримда, бу гап ўқувчи кўнглидаги гап билан ҳамоҳангдек.

ОЙЛИК ЧИПТАСИ БОРЛАР АЙБДОРМИ?

Луқма

Маълумки, ҳозирги кунда ''Тошшаҳарйўловчитранс''нинг барча автоуловларида ойлик йўл чиптаси билан юриш мумкин. Бу йўловчилар учун анча қулай, албатта. Лекин яқинда бир воқеа гувоҳи бўлганимдан сўнг ойлик чиптаси бор бўлган йўловчилар ҳамиша ҳам ҳайдовчиларга ёқмайди шекилли, деб ўйлаб қолдим. Айни ҳамма ишдан қайтаётган бир пайт эди. Талабалар шаҳарчасидаги бекатлардан бирида йигирмадан ортиқроқ киши турардик. Бир неча автобус негадир шу бекатдан тўхтамай ўтиб кетди. Йўловчилар эса безовталаниб кейинги уловни кутишарди. Ниҳоят ''87'' рақамли автобуснинг қораси кўринди. Ўта тез келишидан у ҳам тўхтамайдиганга ўхшарди. Ростдан ҳам, автобус бекатга яқинлашса ҳам секинламади. Шу пайт бир опахон:

- Нега жим турибсизлар? Қани йўлга чиқинглар! Нима учун ''проездной''ларга тўхтатмайди?! - деб баланд овозда одамларни йўлга чиқиб туриб олишга чорлади.

Йўловчилардан 5-6 киши опахонга аста-секин қўшилишди. Лекин, автобус яқинлашгач, бояги опахоннинг ўзигина йўлда қолди. Тезлик билан келаётган автобус опахонга ярим метрлар қолганда аранг тўхтади. Автобус ичидагилар кутилмаган тўхташдан мувозанатларини йўқотиб қўйишди, шекилли, ғовур-ғувур бўлиб кетди. Бекатдагилар эса аёлнинг юрагига ''балли'' дейишарди.

Автобус ойнасидан ҳайдовчи қўлларини пахса қилиб аёлга бақира кетди. У эса:

- Эшигингни оч! Нега тўхтамай ўтасан? -- дея қўлларини мушт қилиб бақирарди. Кейин эса биз томонга қараб:

- Чиқинглар! -- деб қичқирди-да, ўзи ҳам автобусга чиқди.

Аёл автобус ичида ҳам ҳайдовчи билан айтишиб кетди.

Бекатда мендан бошқа ҳеч ким қолмади. Ўйланиб қолдим, ойлик йўл чиптаси борларда нима айб? Уни ҳам пулга ёки пул ҳисобидан олишади-ку!

Ёки манзилга ҳам нақд пули бор йўловчилар биринчи бўлиб етиб боришсинми?

Хуршид БЕК

— Устозингнинг айтганини қил, ука!

''АСПЕРА''НИНГ ЯНГИ АЪЗОСИ

Хабар

Ўтган ҳафта ''Экосан'' халқаро жамғармаси Оролбўйи минтақасидаги мавжуд ижтимоий-экологик муаммоларга жаҳон жамоатчилигининг эътиборини янада кўпроқ жалб этиш мақсадида Хоразм вилояти ҳокимлиги, Маъмун академияси, ЎзФА ва ''Экосан'' Тошкент клуби билан ҳамкорликда ''Хоразм воҳаси: ижтимоий-экологик тараққиётидаги муаммолар ва унинг истиқболлари'' мавзуида халқаро конференция ўтказди.

Конференцияда Хоразм экологияси, иқтисоди ҳамда яшаш тарзи хусусида, шунингдек, Маъмун академияси фаолиятидаги экологик маданиятни, таълимни, табиатни ҳуқуқий муҳофаза қилишга оид масалалар бўйича фикр-мулоҳазалар билдирилди. Мавжуд экологик, ижтимоий-иқтисодий муаммолар борасида ''Экосан'' ва ''ЮНИСЕФ'' халқаро болалар ташкилоти ўртасида ўзаро келишувчилик Меморандуми имзоланди.

Унда амалдаги ''АСПЕРА'' лойиҳаси таркибига Хоразм вилоятини ҳам қўшиш, Орол муаммоларига Япония ҳамда Буюк Британия давлатлари эътиборини кучайтириш мақсадида ушбу давлатлар бўйлаб Қорақалпоғистон маданияти ва этнография музейи иштирокида ''Орол болалари'' ҳаракатланувчи музей-кўргазмасини ташкил этиш ва бошқа масалалар кўзда тутилган.

Бундан ташқари ЎзФА ҳамда ''Экосан'' халқаро жамғармаси ўртасида атроф-муҳитни муҳофаза қилиш ва Хоразм воҳасини Орол бўйи минтақасига тегишли эканлигини эътиборга олган ҳолда, бор ижтимоий-экологик муаммоларни енгиш учун биргаликда илмий изланиш олиб бориш, дунё ҳамжамиятини ушбу муаммоларга жалб этиш, шу билан бирга халқаро экологик марказлар билан ҳамкорликлар ўрнатиш ҳақида қарор қабул қилинди.

Мазкур халқаро конференцияда Жанубий Кореянинг Ўзбекистондаги элчиси Чо Енг Ха, Европа Банкининг қайта қуриш ва ривожланиш бўйича мамлакатимиздаги ваколатхонаси раҳбари Исао Каваниши, Осиё ривожланиш Банки вакили Надиршин Рафаэл жаноблари ва бошқа иштирокчилар хоразмлик тадбиркорларнинг халқаро ташкилотлар, элчихоналар билан ҳамкорликни кучайтиришлари зарурлиги ҳақида гапиришиб, вилоятдаги экологик муаммоларни ҳал қилишда хорижий сармояларни жалб қилиш ва инсонпарварлик ёрдамини ташкил қилишда уларни доимо қўллаб-қувватлашга тайёр эканликларини билдирдилар.

КАМОЛИДДИН

ЭЛЛИККА ЭЛЛИК

Таклиф

Деҳқони тўқ юртнинг халқи тўқ бўлади, дейишади. Чиндан ҳам шундай. Айниқса, қишлоқ хўжалигимиз нисбатан ривожланган бизнинг республикада бу нақл алоҳида аҳамият касб этади.

Шукрки, кейинги йилларда бизда бу соҳага алоҳида эътибор берилмоқда. Хусусан, фермер хўжаликлари, оила пудрати, пайчилик борасида муҳим аҳамиятга эга қатор қонунлар қабул қилинди.

Айни пайтда бугунги қишлоқ хўжалигимизнинг тараққиёти, еримиз ҳосилдорлиги ҳеч кимни қониқтирмаётгани ҳам сир эмас. Бу ўринда юртбошимиз қайта-қайта ибрат сифатида тилга олиб ўтадиган Исроил, Голландия сингари мамлакатлар бой тажрибасини, уларда аҳолининг 4-5 фоизигина қишлоқ хўжалигида меҳнат қилишини эслаш кифоя. Яна қандай ишлашади денг...

Мен ўзим қарийб 15 йил давомида Жиззах вилояти хўжаликларида деҳқончилик қилдим. Ўзимнинг камтарин тажрибамдан келиб чиқиб, мени кўпдан буён ўйлантириб юрган бир таклифимни ўртага ташламоқчийдим. Гапнинг очиғи, ўз таклифимни асослашга уриниб, йигирма бетча илмийроқ бир мақола ҳам ёзиб қўйганман. Бунинг устига, 1989 йилдан бери ушбу таклиф билан бир қанча идораларга мурожаат қилиб ҳам кўрдим.

Бундан бир неча йил бурун Президентимиз ўз чиқишларидан бирида инқирозга дучор бўлган хўжаликларни мусодара қилиш хусусида ўз мулоҳазаларини билдиргандилар. Менинг назаримда, бундай хўжаликлар ерларини деҳқонларга ''тенгшериклик'' асосида бўлиб бериш керак. Бу дегани - деҳқон кўпроқ ҳосил олишга уринади, дегани. Чунки уйилган хирмоннинг нақ ярми ўзига қолади-да. Ҳисобимга кўра, бундай шароитда сарф қилинган 1 сўм йил якунида 15-20 сўм бўлиб келади.

Энг асосийси, менинг ушбу таклифим фақат назарий ғоя бўлиб қолмаслиги учун, Фарғона ва Жиззах вилоятларининг исталган туманида жорий этиб, синовдан ўтказиб беришга тайёрман.

Баҳромжон МАҲМУДОВ,
Қўқон шаҳри

Муносабат

ИЛЛАТНИНГ ИЛЛАТИ ТАФАКУРНИНГ ЯНГИЛАНМАСЛИГИДА

Норбой ХУДОЙБЕРГАНОВ

Улуғбек Долимовнинг "Бузуқ фикрли қўлланма нимага ўргатади?" номли мақоласини ўқиб муаллиф тилга олган қўлланманинг бугунги кун талабига мутлақо жавоб бермаслиги, кўп мулоҳазаларнинг тўғридан-тўғри марксча-ленинча ғоялар билан суғорилганига амин бўлдим. Негаки, унда "Ўқитувчи" нашриёти томонидан мустақиллигимизнинг бешинчи йилида босиб чиқарилган -- бир эмас, тўрт мутахассис муаллифлигида ёзилган "Педагогика тарихи" қўлланмасида учраган қатор ниҳоятда жиддий нуқсонлар рўй-рост очиб ташланган. Собиқ компартия бир неча қурултойларининг қарорларига мувофиқ **"педагогика фани жонкуярлари мактабларнинг илғор (!) тажрибаларини (?) ўрганиб, умумлаштириш жараёнида қатор дарсликлар ва ўқув қўлланмалари яратдилар"**, деб очиқдан-очиқ тан олинганидан сўнг бошқача фикр айтиш мумкинми, ахир? Борди-ю, мумкин бўлса, нима учун таълим-тарбиянинг ҳам бошланғич, ўрта, ҳам олий босқичларида ўша лайтлардаёқ даҳшатли инқирозлар, "ўпирилиш"лар рўй берган эди?

Муаллиф компартиянинг зўравонлик билан ўз сиёсатини бутун инсоният тарихида мисли кўрилмаган илғор, зўр деган сўзларга ўраб, ниқоблаб иш олиб борганини, халқимизнинг пешқадам зиёлилари, ижодкорларини қатағону тазйиқларга "кўмиб" ташлаганини етарлича важлар билан далиллайди. Шу билан бирга қўлланмада мақталган мафкуравий иддаолар қўл келганини ишонарли намоён қилади. Айни чоғда баъзи мавжуд фазилатлардан ҳам кўз юммайди, бироқ улар эмас, аксинча, социалистик таълим-тарбия қонун-қоидаларини улуғлаш устиворлик қилганини таъкидлайди.

Афсуски, ўтмишни кўмсаш, ўтиш даврининг қийинчиликлари олдида ҳадиксираш, қўрқиш, истиқлол моҳиятини юзаки, бирёқлама англаш, хусусан жадидлар фаолиятини нотўғри талқин қилиш ўша қўлланманинг мазмунини ташкил этган. Инсон ҳам, унинг тили ҳам, Оллоҳ амрига мувофиқ яратилгандир, деган ҳақиқат эътироф этилди. Бошқача бўлиши мумкин эмас. Бинобарин, инсон ҳам, унинг тили ҳам илоҳий қудрат маҳсулидир. Ваҳоланки, қарийб чораги кам бир асрлик коммунистик яккаҳокимлик замонида худо инкор этилиб, одам ҳам, унинг тили ҳам ижтимоий ҳодиса сифатида қараб келинди.

Тўғри, инсоният, жамият синфий ҳодиса сифатида талқин этилганда ҳам тил синфий эмас, деб тан олинди. Бироқ шунга қарамасдан барибир ўша Энгельс таълимотига кўра ҳаммаси ижтимоийдир, деб талқин этилаверди ва мазкур талқин, афсуски, ҳали ҳам бартараф этилмаганини баъзи тилшуносларнинг китоблари, тадқиқотларида кўриш мумкин. Бироқ бу борада якка-ю ягона истиснога дуч келдим: тилшунос, филология фанлари доктори Ғанижон Зикриллаев ўзининг 1998 йили Бухорода чоп этилган "Истиқлол ва она тили қурилиши талқини ҳамда таълими" деб аталган мақолалар тўпламида тилни **ижтимоий-руҳий** ҳодиса сифатида таърифлайди. Менимча, бу таърифга илоҳий деган сўз қўшилиб, тил - ижтимоий-руҳий, илоҳий ҳодисадир, деб аталса, янаям тўкис бўларди.

Агар фақат ижтимоий ҳодиса деб ҳисобланса, айтайлик, ибтидоий, қулдорлик, феодалистик, капиталистик жамиятлардан ҳар бирининг бошқаларидан тубдан фарқланадиган, асло ўхшамайдиган тили бўлади, дейишга мажбурсизки, бу эса, юмшоқ қилиб айтганда, мантиқсизликдир, холос. Аммо нима учун собиқ совет социалистик жамиятида тил фақат ижтимоий ҳодиса деб қаралди? Ҳозиргина эслатилган бухоролик олим мулоҳазалари, кузатишларидан жавоб изланса, шундай дейиш мумкин: атеизм, яъни худосизликни ривожлантириш, иккинчидан, халқнинг миллий, руҳий туйғусини сўндириш, учинчидан, инсонларнинг ҳукмрон сиёсатга сўзсиз бўйсунишини таъминлаш, уларда мустақил, эркин фикрлашни эмас, балки қуллик, фикрий мутеликни кучайтириш учун.

Ҳа, тил жамиятга хизмат қилади, лекин тил мазмуни, қурилишида Оллоҳ ато қилган табиийлик, илоҳийлик, руҳий салмоқ билан ҳаёт ҳам намоён бўлади.

ҚАНЧА ТЎЛАЙМИЗ?

Бу дунёда ўлимдан ва... соликдан қочиб қутулиб бўлмайди

(АҚШда машҳур нақл)

Қиёс

Март ойи ҳам яқинлашмоқда. Фуқаролар ғимирлаб қолишди. Ахир 31 март - фуқаролар йиллик даромадлари хусусида солиқ баённомаси (декларация) тўлдириш мумкин бўлган охирги кун. Ҳаттоки солиқ идорасига 1-апрелда борсангиз ҳам ҳеч ким сиз билан ҳазиллашиб ўтирмайди кечикканингиз учун жарима тўлайсиз, тамом-вассалом.

Дарвоқе, ўтган йилга аччиқ тажрибадан зарур хулоса чиқариб олган кўплаб юртдошларимиз бу йил солиқ идораларини сал олдинроқ бориш тараддуддалар. Яъни, жаримани қуртдек санаб бериш кимга ҳам ёқарди?..

Хўш, юртдошларимиз баённомани тўлдирган чоғларида нималарга эътибор беришлари керак? Умуман, ўтган 1998 йил учун қанча солиқ тўлаймиз?

Келинг, гапни мисолдан бошлайлик.

Дейлик, бир журналист дўстимиз бир таҳририятда муқим ишлаб, бир йил, яъни 1998 йил мобайнида, худонинг каромати билан 100 минг сўм маош, мукофот, қалам ҳақи олди (тўғрироғи, шунча пул қоғозга ёзилди). Яна денг, бир мўъжиза юз берди-ю, бу журналист бошқа газета-журналларга ҳам мақола ёзиб, бир нималарни таржима қилиб, хуллас, қалам кучи билан 70 минг сўм ишлаб топди дейлик.

Хўш, бу дўстимиз қанча солиқ тўлаган бўлиши керак эди? Қўлига қанча нақд пул тегиши керак эди?

Арифметикага ўтамиз.

1998 йили мобайнида номингизга ёзилган жами пул миқдорининг 11100 сўмидан бир тийин ҳам солиқ тўламайсиз (даромад солиғи олинмайдиган бир йиллик энг кам иш миқдори йиғиндиси).

Демак, солиқ олинмайдиган миқдорни чегириб ташладик. Қолган пулдан қуйидагича солиқ олинади:

33300 сўмдан 15 фоиз - 4995 сўм;
33301 сўмдан 555000 сўмгача - 4995+ 25 фоиз;
55501 сўмдан 111000 сўмгача - 10545+35 фоиз;
111001 сўмдан 166500 сўмгача - 29970+40 фоиз;
166501 сўмдан юқориси - 52170+45фоиз;

100 000 сўм асосий иш жойидан олган даромад учун журналист 18 905 сўм даромад солиғи тўлаган. 70 000 сўм қалам кучи билан топган даромади учун 14 170 сўм даромад солиғи тўлаган. Декларация қилинганда асосий ва қўшимча иш жойидан олинган даромадлар қўшилади. Бизнинг мисолда бу миқдор 70 000 сўм бўлиб, бундан 43 405 сўм даромад солиғи бўлиши керак. Энди асосий ва қўшимча иш жойидан даромад солиқларини қўшиб, йиғиндисини 43 405 сўмдан 33 075 сўмни айирамиз. Натижа 10 330 сўм. Дўстимиз йиллик солиқ декларацияси бўйича қўшимча 10 330 даромад солиғи тўлайди. *(Дарвоқе, 1998 йил 1 июлдан бошлаб акцияларингизга олган дивидентингиздан ҳам 15 фоиз даромад солиғи тўлашингиз лозимлигини унутманг).*

Хўш, даромад солиғи бошқа мамлакатларда қанча миқдорда олинади? Биз бу саволга жавоб топиш учун пойтахтимизда жойлашган бир қанча элчихоналарда бўлдик.

АҚШ

Президент Билл Клинтон 1995 йили 283000 доллар даромад қилган бўлиб, шундан 21 фоизини тўлаган.

Франция

Йиллик даромад 100000 франк - 17600 доллардан ошганда 35 фоиз даромад солиғи олинади. Солиқ баённомаси бу мамлакатда февраль ойидаёқ тўлдирилади.

Россия

Йиллик даромад 120 000 рубль - 5600 доллар бўлганда 15 фоиз солиқ олинади; 180 000 рубль - 8400 доллар бўлганда эса 25 фоиз солиқ тўланади.

Англия

Бўйдоқлар 5000 фунт-стерлинг, яъни 8200 долларга қадар даромад солиғи тўламайдилар. 5001 фунт-стерлингдан бошлаб 6,2 фоиз даромад солиғи тўланади. 30000 фунт-стерлинг, яъни 49200 доллардан 23, 1 фоиз даромад солиғи тўланади.

Оилалилар 6000 фунт-стерлинг, яъни 9840 долларга қадар солиқ тўламайдилар. 6001 фунт-стерлингдан бошлаб 2.8 фоиз солиқ тўланади. 30000 фунт-стерлингдан 21,9 фоиз солиқ олинади. 100000 фунт-стерлинг, яъни 164000 минг доллар йиллик даромаддан 34,6 фоиз олинади.

Хитой

ХХРнинг Ўзбекистондаги элчихонаси савдо-иқтисодиёт бўлими ходимаси Ли Сяо Лу хоним биз билан суҳбат чоғида, жумладан, шундай деди: "Бизда ҳозирча даромад баённомаси фақат шаҳарларимиз аҳолиси томонидан тўлдирилмоқда. Ҳукуматимиз халқимиз, даромадини ошириш учун барча чораларни кўрмоқда:

Қисқаси, Хитойда йиллик 5000 юаньгача, яъни 605 долларлик даромаддан 15 фоиз, ундан юқорисидан эса 25 фоиз солиқ олинади.

Хуллас, солиқсиз давлатнинг ўзи бўлмайди. Зеро, даромад солиғи давлат бюджетининг асосий унсурларидан биридир.

Илҳом ШЕРМУҲАМЕДОВ

Хат

ЖАЗО БОР ЖОЙДА, РАҒБАТ ҲАМ БЎЛИШИ КЕРАК

И. Шермуҳамедовнинг "Пиёда, ҳайдовчи ва ДАН" ("Ҳуррият", 1998 йил 48-сон) мақоласини мазза қилиб ўқидим. Қойил, боплабди азамат! Мен ҳам ҳайдовчиман. Айтишим керакки, йўллардаги "ДАН маскан"лари кўпайгандан кўпайди-да! Мана бир мисол. Мен Тошкент туманининг "Минвода"сида истиқомат қиламан. Пойтахтдан биз томонга бораверишда, яъни янги Тош МИдан Тошкент халқа йўлига чиқсангиз "Минвода" ДАН пости бор. Ундан ўтиб озроқ юргач, чапга бурилиб, яна жиндак юрсангиз шундоқ ўнг тарафда яна бир ДАН нуқтасига дуч келасиз. Айни шу нуқтадан бир ярим бекат юрсангиз, кўприк бор, унинг олдида тағин ДАН! Шу ердан яна икки бекатча илгари одимлаб, сўнг чапга бирров кўз ташланг: "ДАН маскани!"

Мана сизга арзимаган йўлда учта пост (Тошкент халқа йўлидаги постни қўшмаганда!) Энди ўйланг, дейлик, Қозоғистон орқали олиб келинаётган қурилиш материаллари "Минвода" божхонасидан ўтиб, яна битта божхонага дуч келади! Сўнгра юқорида санаб ўтилган постларда "эсон-омон" ўтиб, Тошкент халқа йўли орқали пойтахтнинг Ўрикзор ва Ибн Сино мавзеси рўпарасида жойлашган "Қурилиш моллари бозори"га етиб келгунча нархи неча баробар ортади? Шўрлик ҳайдовчилар ҳар бир пост нозирига "соққа" чўзмай кўрсин-чи?! Демоқчиманки, ДАН пости қанча кўпайса қоидабузарлар шунча камайиши лозим. Аммо бизда шундай бўлаяптики, ДАН пости қанча кўп бўлса, шунча "чўтал" олувчи нозир кўпаймоқда...Қарабсизки, юқорида айтганим, оддий ёғоч нархи осмонда турибди!

Тағин бир гап: сир эмас, ҳукуматга ёки ҳокимиятга қарашли бўлган, номери ҳам "UZ" билан бошланадиган машиналарни унча-мунча ДАН нозири гарчи йўл қоидасини бузса-да, тўхтатишга журъат этолмайди. Шунинг учун ҳам "UZ" номерли машина ҳайдовчилари кўчада билганини қилишмоқда. Нима, оддий ҳайдовчига қўлланган қонун бу олифталарга тааллуқли эмасми? Ахир қонун барчага баробар-ку! Бу ҳол қачонгача давом этади, ахир?

Жазо бор жойда рағбат ҳам бўлиши керак. Бир неча йиллардан бери қоида бузмай келаётган ҳайдовчилар учун пулли мукофотми ёки "аъло ҳайдовчи" ёрлиғини таъсис этиш керакка ўхшайди.

Нурилла МИРЗАЕВ

Тошкент тумани

СУД ҚОНУНГА ТАЯНСИН, ФУҚАРО ЭСА СУДГА

("Ўғлим ўғри эмас", "Ҳуррият". 1998 йил, 4 ноябрь)

Жавоб

М.Эрсолиевнинг шикоят аризаси Олий Судда кўрилди.

Давлатимиз ҳаётининг асосий қонуни Конституциядир. Бу қонунни ҳурматлаш ва унга амал қилиб бажариш ҳар бир Ўзбекистон фуқаросининг бурчидир. Ўзбекистон Республикаси Конституциясига мувофиқ, Ўзбекистон Республикаси давлат ҳокимиятининг тизими қонун чиқарувчи, ижро этувчи ва суд ҳокимияти сиёсий партиялардан, бошқа жамоат бирлашмаларидан мустақил ҳолда иш юритади.

Ўзбекистон Республикаси "Судлар тўғрисидаги» қонуннинг 69-моддаси талабига мувофиқ оммавий ахборот воситалари ўз хабарларида муайян иш юзасидан суд муҳокамаси натижаларини олдиндан башорат қилишга ёки судга бошқача тарзда таъсир ўтказишга ҳақли эмас.

Шунингдек, Ўзбекистон Республикасининг "Фуқароларнинг мурожаатлари тўғрисида"ги Қонуннинг 2-моддаси талабига мувофиқ, мурожаатлар, уларда қўйилган масалаларни ҳал этиш ваколатига кирмайдиган давлат органига, жамоат бирлашмасига, корхона, муассаса ёки ташкилотига юборилган бўлса, 5 кун муддатдан кечиктирмай тегишли органлар ёки мансабдор шахсларга жўнатилади ва бу ҳақда фуқарога маълум қилинади. Келажакка шу қонун талабини бажариш Сиздан сўралади.

Фуқаро М.Эрсолиевнинг шикоят аризаси жиноят иши билан боғлиқ мазмунда ёзилган бўлса-да, лекин редакция назоратга олиб, Олий суддан жавоб беришни талаб қилган. Редакция ўзининг бу ҳаракати билан Олий суд иш фаолиятини назоратга олиб, суднинг ишига ва унинг фаолиятига аралашмоқда.

Юқорида кўрсатилган қонунлар талабига кўра, судларнинг қарорларини назоратга олиш ва талаб қилиш, суд ҳокимияти ишни назорат қилиш оммавий ахборот воситалари ваколатига кирмайди.

Ўзбекистон Республикаси Олий суди ва Ўзбекистон Республикаси Олий хўжалик судларининг 20.02.1996 йилдаги "Суд ҳокимияти тўғрисида"ги №1 қўшма Пленум қарорининг 5- бандига мувофиқ мансабдор шахсларнинг суд у ёки бу ишни ҳал қилиш юзасидан тавсияларини ифода этиб ёзма ёки оғзаки равишда қилган мурожаатлари кўрилмай қолдирилиши лозим. Суд томонидан ҳал қилинадиган шикоят ва аризаларни давлат органлари, жамоат бирлашмалари ва бошқа муассасаларнинг назоратга олиши қонунда назарда тутилмаган.

Шу сабабли фуқаро М.Эрсолиевнинг шикоят юзасидан редакцияга хабар қилинмайди лекин муаллифга шикоятни ҳал қилиш натижаси маълум қилинади.

Г.А.РАҲИМОВ,
Ўзбекистон Олий суди раисининг ўринбосари

Адолат биз қураётган жамиятнинг мезони бўлмоғи даркор.

Президент Ислом КАРИМОВнинг "Туркистон" газетаси мухбирининг саволларига жавобларидан

Юқорида Ўзбекистон Республикаси Олий Суди раиси ўринбосари муҳтарам Г.А.Раҳимовнинг жавоб-мактуби билан танишдингиз. Ушбуни ёзишдан мақсад Олий Суд раҳбарияти билан енг шимариб баҳслашмоқ эмас, балки жавобдаги андек писанда ва пўписа оҳанглари баҳона кўнгилда туғилган мулоҳазаларни баён этмоқдир.

Конституциямизда белгиланганидек, суд ҳокимияти мустақилдир ва фақат қонун асосида иш юритади. Буни инкор этмаймиз. Истиқлолдан сўнг айни шу Конститутциямиз негизида кўплаб янги қонунлар қабул қилиниб амалга киритилдики, улар орасида бевосита Оммавий ахборот воситалари ҳамда журналистлар фаолиятининг ҳуқуқий кафолатларига қаратилганлари ҳам борлиги бугун барчага маълум. Жумладан, "Оммавий ахборот воситалари тўғрисида"ги қонун (1997 йил 26 декабрь). Унинг 3-моддасига мувофиқ **"ҳар ким оммавий ахборот воситаларида чиқиш, ўз фикри ва эътиқодини ошкор этиш ҳуқуқига эга"**. Айни шу қонун моддасига кўра фуқаро М.Эрсолиев "Ўғлим ўғри эмас" сарлавҳаси остида чиқиш қилиб ("Ҳуррият", 1998 й. 4 ноябрь), ўзининг шасхий мулоҳазаларини баён этади. Таъкидлаймизки, М.Эрсолиевнинг шахсий мулоҳазаларини зинҳор "Ҳуррият"нинг фикри, дея талқин қилмаслик лозим. Буни Олий Суд раҳбариятига тушунтириш ортиқчадек...

Жавоб-хатда қайд этилганидек, "Судлар тўғрисида"ги қонуннинг 69-моддасида оммавий ахборот воситалари ўз хабарларида муайяан иш юзасидан суд муҳокамаси натижаларини олдиндан башорат қилишга ёки судга бошқача тарзда таъсир ўтказишга, ҳақли эмас. Тўғри, боз устига, Жиноят Кодексининг 236-моддасида (дарвоқе, Олий Суд жавоб-хатининг орқа бетига "билиб қўй" дегандек ЖКнинг шу моддаси ёзиб қўйилган!) суд (тергов) ишларига аралашиб, адолатсиз қарор ёки ҳукм чиқаришга эришишга қонунга хилоф равишда таъсир ўтказганлик учун жавобгарлик белгиланган. Айни муддао! Аммо шу қонун қўлланилади, **қачонки, суднинг ҳал қилув қарори ёки ҳукми чиқмаган ёхуд кучга кирмаган бўлса!** Бу нарса юқоридаги қонунга мутаносиб равишда "Оммавий ахборот воситалари тўғрисида"ги қонунда ҳам (9-модда) белгилаб қўйилган. "Ҳуррият"даги мақола эса суднинг **ҳукми чиқиб, қонуний кучга киргандан** сўнг чоп этилган. Демак, мантиқан, Олий Суднинг бу пўписаси ноўриндай... Қолаверса, судья ҳар қандай жиноий ишни қонунга қатъий амал қилган ҳолда ҳал этадиган бўлса, битта кулчадек хабар ёки мақоланинг нимасидан чўчиши мумкин?

Жавоб-хатда "Фуқаролар мурожаатлари тўғрисида"ги қонун таъкидланиб, унинг талаби бажарилиши алоҳида сўралади. **Қайтарамиз, газета - фикр айтиш минбари! Илло у ёки бу масалани тугал ҳал этадиган даргоҳ эмас.** Шунинг учун ҳам газетада, кимнингдир мақоласи чоп этилса "таҳририят ўша одам ёнини оляпти", деб тушиниш керак эмас. Қолаверса, тажрибаларимиздан аёнки, "Ҳуррият"да босилган бир қатор мақолаларга бизнинг сўровимиздан (талабимиздан эмас!) сўнг Олий суднинг жавоблари келганки, улар ҳам ўз навбатида матбуот юзини кўрган. Зеро, ҳар бир танқидий мақола юзасидан тегишли ташкилотлар таҳририятга ўзининг нуқтаи назарини билдирмоғи жоиз. Шу ўринда эслатмоқ кераккки, бевосита журналистлар аралашувидан сўнггина суд томонидан адолатли нуқта қўйилган "жиноий ишлар" бўлган, бўлмоқда...

Фуқаро М.Эрсолиевнинг шикоятига келсак, аввало у газетамизда чоп этилган ва шу боис у конуний ҳал этилгач, натижаси ҳақида сўралиб, "Ҳуррият" Олий судга расмий **сўровнома** юборган, холос. Буни "таҳририят суд ишига аралашмоқда" деб тушунмаслик керак. Яна қайтарамиз, **ТАҲРИРИЯТ ОЛИЙ СУДГА НАТИЖА ХУСУСИДА АХБОРОТ ОЛИШ УЧУН СЎРОВНОМА ЮБОРГАН.** Ахборот олиш ҳуқуқи эса "Ахборот олиш кафолатлари ва эркинлиги тўғрисида"ги қонунда мустаҳкамланган. Яъни, мазкур қонуннинг 1-моддасида **"Ҳар кимнинг ахборотни эркин ва монеликсиз излаш, олиш, тадқиқ этиш, узатиш ва тарқатиш"**га ҳақли экани кўрсатилган. Бу ҳуқуқ мазкур қонуннинг 3-бандида алоҳида кафолатланади. Ахборот олишга доир сўров ва унинг шакллари ҳамда муддати мазкур қонуннинг 5-,6-моддаларида аниқ-равшан белгиланган. Ахборот олишни таъминлаш 7-моддада, "тақдим этилиши мумкин бўлмаган ахборот" 9-моддада алоҳида қайд этилган. Судловга тааллуқли бирор иш **натижасини** билиш давлат сири ёки **қонун билан қўриқланадиган** бошқа сир эмас, бинобарин, у ҳақда оддий фуқаро ҳам, мансабдор шахс ҳам бохабар бўлиш учун ахборот (маълумот) олиш учун мурожаат қилишга ҳақлидир. Кези келганда айтиш лозимки, Олий судга маълумот сўраб кейинги тўрт-беш ой ичида бир нечта расмий сўров-хат юборган эдик, аммо шу кунгача бизга жавоб келгани йўқ. Олий суд раҳбарияти биздан "Фуқаролар мурожаатлари тўғрисида"ги қонун талаблари бажарилишини сўрар экан, биз ҳам ўз навбатида "Ахборот олиш кафолатлари ва эркинлиги тўғрисида"ги қонун талаблари бажарилишини сўраймиз. Чунки, қонун барча учун баробар. Ҳартугул, қўшма Пленум қарори Парламент томонидан қабул қилинган ва муҳтарам Президентимиз томонидан имзоланган ҚОНУНдан устун бўлмаса керак...

Алқисса, фуқаро М.Эрсолиевнинг шикоят аризасидаги важлар Олий суд томонидан тўғри деб топиладими ёки оқибатсиз қолдириладими - бу судьяларга ҳавола. Ҳар икки ҳолатда ҳам бизга унинг **натижаси** тўғрисида маълумот керак, холос.

ТАҲРИРИЯТ

НОМИНИ ЎЗГАРТИРГАН КЎЧАЛАР

Ёхуд бир тажриба хусусида

Мавлонжон ЙЎЛДОШЕВ

Воқелик

1990 йил Тошкент вилоятининг илгариги Наримонов шаҳри Тошкент шаҳрига қўшилиши муносабати билан янги Бектемир тумани ташкил этилди. Шу туманда бир неча йил раҳбар лавозимларнинг бирида хизмат қилдим. Туманда кўпроқ ташкилий ишлар, хусусан, топонимия масалалари билан шуғулланишга тўғри келди. Бунинг учун тарихимизни, туманда яшовчи турли миллат вакилларининг урф-одатларини билувчи, адабиётчи ва сиёсатшунос шахслардан иборат комиссия туздик. Комиссияга тумандаги кўчалар, унда истиқомат қилувчи асосий миллат вакиллари тўғрисида маълумотлар тўплаш, шаҳар топонимия комиссияси билан боғланиб, шаҳардаги кўчалар тўғрисида маълумотларни ўрганиш вазифалари юклатилди. Бу ишлар режамиздаги биринчи қилинадиган ишлар эди. Таҳлиллар шуни кўрсатдики, кўчаларимизнинг фақат биттаси ўзбек арбоби номи билан аталар экан. Аксарияти мустабид давр арбоблари номида бўлиб, булар орасида Лихачёв -- Москвадаги автомобил заводининг директори бўлиб ишлаган, Железняк -- 1917 йил Петроградда ишчилар қўзғолонининг бошлиқларидан бўлган денгизчи ва ҳоказо. Уларнинг ҳеч бири Ўзбекистонда бўлмаган ва юртимизга ҳеч қандай алоқаси йўқ инсонлар эди. Боз устига "височоволтний", "девятка", "прямая", "набережная" каби маъносиз номлар билан аталувчи кўчалар ҳам талайгина экан.

Шу билан бирга туманда ўзбеклар 10 фоизни, корейслар 20 фоизни, русийзабонлар 12 - 15 фоизни ташкил этаркан. Бундан ташқари, уйғурлар, қозоқлар ва татарлар ҳам кўпчилик эди. Туманда жами 30 га яқин миллат ва элат вакиллари истиқомат қилишарди. Улар билан мулоқот қиларканмиз, комиссияга оғир масъулият юклангангини ҳис этдик. Бировдан ўрганай десак, ўрнак бўлишга арзигулик туманнинг ўзи йўқ эди. Шу тарзда комиссия ўз фаолиятининг иккинчи босқичига ўтди. Миллий-маданий марказлар ва маҳалла оқсоқоллари билан бирга иш юритаркан, адабиётчи олимларимиз Лазиз Қаюмов, Суюма Ғаниева, Абдуқаҳҳор Ирисметов, ёш олимлардан Баҳодир Валиев, шаҳардаги шу иш жонкуярларидан бири Дилмурод Саидов ва бошқалар ёрдамига таяндик. Масалан, тарих музейи тадқиқотчилари билан ҳамкорлик натижасида, катта Фарғона йўлида жойлашган кўчанинг номини Тошкентнинг ўн икки дарвозаларидан бири шарафига рамзий "Қўқон дарбоза" деб атаганимиз кўпчиликка манзур бўлди. Юқорида номлари зикр этилган олимларимиз билан эса адабиётимизга ва миллий санъатимизга муносиб ҳисса қўшганлигига қарамай, эътибордан четда қолаётган ватанимизнинг бир қанча вакиллари хотираси қайта тикланди. Улар орасида Алишер Навоийнинг 40-йилларда ўтказилган юбилейи тантаналари фаолларидан бири, йирик навоийшунос олим Парсохон Шамсиев, Ўзбекистонда замонавий эстрада ва миллий балет асосчиларидан Камтар Отабаев, Ўзбекистонда яшаб ижод қилган, бутун дунёга машҳур «Хўжа Насриддин» романининг муаллифи Леонид Соловьёв, уйғур халқидан чиққан, кўпчилик халқларнинг севимли лирик шоири - Билол Нозим, корейс халқининг оташин фарзанди Александр Мин, 30-йилларда Ўзбекистонда яшаб ижод қилган, қозоқ халқининг йирик адиби Мухтор Авезов ва бошқалар бор эди.

Кўчаларимизга берилаётган номлар туман депутатлари сессиясида кўрилиб чиқилар ва Тошкент ижроқўмининг қарори асосида тасдиқланар эди. Бу ишларнинг охирги босқичи ҳамма кўчалардаги номкўрсаткичларнинг янгисига ўзгартириш, мармар тахтакачда бу кўча кимнинг номи билан аталиши ва бу одам ким бўлганлиги тўғрисида қисқача маълумот беришдан иборат эди. Ишимиз якуни сифатида янги ном берилиши муносабати билан ҳамма кўчаларда маҳалла аҳли, миллий-маданий марказ ходимлари иштирокида "Кўчалар байрами" ўтказилди. Бу байрамларда, номи абадийлаштирган одамларнинг фарзандлари, неваралари, қариндош ва биродарларининг миннатдор чеҳраларини кўриб фахрланар эдик. Хусусан, Жўрабек Остонов, Камтар Отабоев, Порсо Шамсиев, Че-Мен-Хи кўчалари очилишида бу инсонлар қон-қариндошлари кўзларидаги севинч ёшларини таърифлашга қалам ожиз, Мухтор Авезов кўчаси очилиши эса, ўзбек-қозоқ халқларининг ҳақиқий байрамига айланиб кетди.

Ўша бир йил ичида аксарият кўчаларимизнинг номларини ўзгартиришга улгурдик. Топонимия комиссиясининг рухсатисиз ҳеч қандай идора, дўкон ёки муассасани номлашга рухсат бермас эдик. Аммо ҳозирги вақтда азим шаҳримизда ҳамон айрим кўчаларимизнинг ғализ номлар билан аталаётгани айрим мутасадди ходимларнинг ўз ишларига жиддий ёндошмаслиги сабабли топонимия масалаларида сусткашлик сезилади. Кўп марказий кўчаларда кичкинагина дўкончалар пештахтасига "фалончи ўғли фалонча дўкони" ёки "фалончи Ҳожи ота кафеси" деб ёзиш шартмикан деб ўйланиб қоламан, энг ачинарлиси, дўконларннг ёки таомхоналарнинг, ҳали ўз халқига хизмат қилиб улгурмаган гўдак болалар номи билан аталаётгани-чи?

Шу боис, газеталарда доимий рукн очиб номлари ўзгартирилган ёки қайта тикланган кўчалар айнан нима учун шундай атала бошлангани ҳақида материаллар чоп этиб борилса айни муддао бўларди.

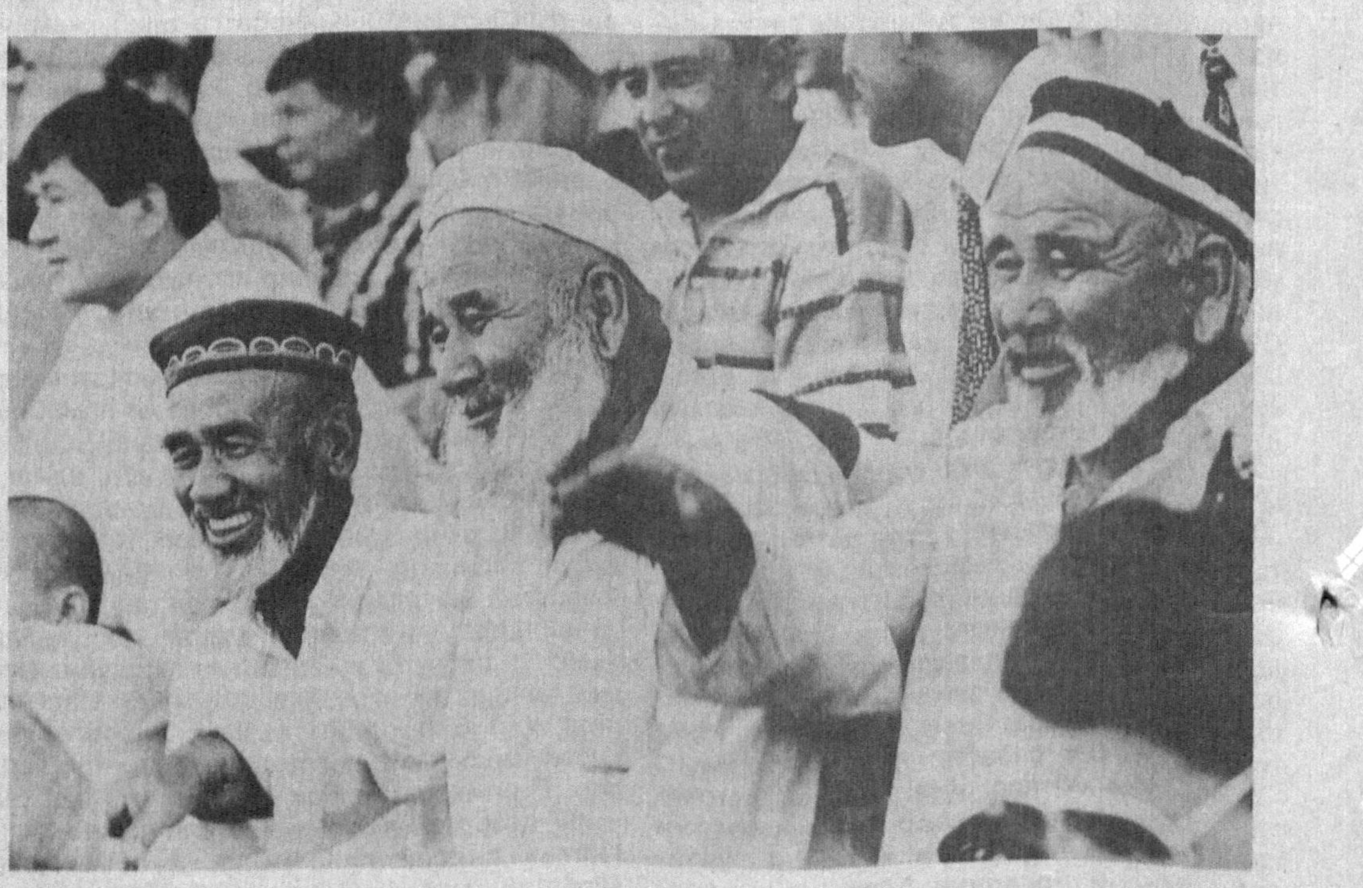

Асия

Муносабат

БАШОРАТ КЕЛАЖАККА НИСБАТАН АЙТИЛАДИ

Абдуқаҳҳор ИБРОҲИМОВ

Севимли "Ҳуррият" газетамизнинг шу йилги 5-сонида Восилжон Юсуповнинг "Байраммиди?.. 1945 йилги Коммунистик империя ғалабаси Ўзбекистон мустақиллигини ярим асрга кечиктирди" деган мақоласини ўқиб, бу гап фолбинликка ўхшайди деган мулоҳазага бордик. Бундай фикрга боришимизга бир неча асосларимиз бор.

Биринчидан, Иккинчи жаҳон уруши, мақола муаллифи айтганидек, **икки империянинг** ўзаро уруши эмас эди. Маълумки, бу урушда фақат фашистлар Германияси ва собиқ Совет Иттифоқигина қатнашмаган. Иккинчи жаҳон урушида Германия ва унинг иттифоқчилари бўлмиш Италия, Япония, Руминия бир тарафда, собиқ СССР, АҚШ, Англия, Франция ва яна айрим кичикроқ давлатлар иккинчи тараф бўлиб иштирок этган. Коммунистик мафкура Иккинчи жаҳон урушида собиқ СССР тутган ўринга ортиқроқ баҳо бериб, иттифоқчилар, яъни АҚШ, Англиянинг ҳиссасини камситишга уриниб, шу фикрни собиқ СССР фуқаролари онгига сингдиришга кўп ҳаракат қилган эди. Чамаси, мақола муаллифи ҳам ана шу нохолис фикр таъсирига берилган кўринади, Иккинчи жаҳон урушини икки империянинг уруши деб аташининг сабаби ҳам ана шунда бўлса керак. Аслида эса Иккинчи жаҳон уруши фашизм балоси ва унга қарши кучлар ўртасида ҳаёт-мамот уруши эди. Бу урушда тараққийпарвар кучларнинг устун келиши бутун Ер юзи халқларини, шу жумладан, немис халқининг ўзини ҳам, фашизм асоратидан сақлаб қолди. Бу оламшумул воқеа бўлиб, қабоҳатнинг эзгуликка таслим бўлиши эди, моҳият эътибори билан эса зўр прогрессив аҳамиятга молик эди. Бу ҳол кишилик тараққиётини таназзулдан сақлаб қолди ва олға одимлашга йўл очиб берди.

Иккинчидан, мақола муаллифининг Иккинчи жаҳон урушида эришилган "ғалаба ўзбекларнинг ва Туркистондаги бошқа халқларнинг ғалабаси эмас" деган фикрига мутлақо қўшилиб бўлмайди. Бу ғалаба фашизмга қарши курашган барча халқлар қаторида ўзбек халқининг ҳам ғалабаси эди. Инсониятни фашизм балосидан асраб қолишда қатнашганимиз билан фахрлансак арзийди. Бироқ бу ғалабанинг Сталин, Хрушчёв, Брежневларнинг, Коммунистик империянинг ғалабаси тарзида талқин этилиши ва ундан ана шуларнинг манфаатлари йўлида фойдаланилиши - энди бу тамом бошқа масала. Моҳият бор ва унинг турли талқинлари бор, моҳият самарасидан ўз манфаати йўлида фойдаланиш ҳам бор. Буларни бирбиридан фарқламоқ зарур, албатта.

Учинчидан, мақола муаллифи масалага тарихан ёндошмаган. У ёзадики, "Агар урушда рус коммунистик империяси ғалаба қилмаганда, Ўзбекистон, умуман, Ўрта Осиё ва Қозоғистондаги (?) бошқа республикалар **(муаллиф Ўрта Осиё республикалари ва Қозоғистон, демоқчи шекилли.** - А.И.) бундан ярим аср муқаддам мустақил бўлган бўларди. Коммунистик империянинг ғалабаси Ўзбекистоннинг мустақиллигини ярим асрга кечиктирди". Аввало жумлада "рус коммунистик империяси" дейилиши ўринли эмас. Совет Коммунистик империяси дейилса, ҳақиқатга яқин бўларди, чунки бу империядан рус халқининг ўзи ҳам тегишинча жафо чеккан. Қолаверса, такрор айтамизки, Иккинчи жаҳон урушидаги ҳаёт-мамот масаласини биргина коммунистик империянинг ўзигина эмас, балки фашизмга қарши курашган барча давлатлар ва уларнинг халқлари биргаликда ҳал этганлар.

Тарихни такрорлаб бўлмайди. Бўлган иш бўлиб ўтган. Гарчи имкониятдан хориж бўлса-да, бир тасаввур қилиб кўрайлик: мабодо Иккинчи жаҳон урушида Ер юзи халқлари фашизм асоратига тушиб қолгудек бўлсалар, Ўрта Осиё республикалари ва Қозоғистон бундан ярим аср муқаддам мустақил бўлган бўлармидилар, "коммунистик империянинг ғалабаси" Ўзбекистоннинг мустақиллигини ярим асрга кечиктириб юборганмикин? Йўқ, мустақилликка эришиш масаласига бундай қараш мантиққа зиддир. **Мустақилликка эришиш тарихий зарурат тарзида тарихий шарт-шароит етилганда тарихнинг ўзи белгилаган муддатда истиқлолчилар етишиб чиққан замонда юз беради, олдин ҳам эмас, кейин ҳам эмас. Бу ҳолни тарих тақозоси дейилади.**

Масалага ана шундай тарихан ёндошган ҳолда Иккинчи жаҳон урушидан кейинги йиллардаги бутун жаҳондаги, шу жумладан, собиқ СССРдаги ижтимоий-сиёсий ҳаётни ва дунёдаги барча халқларнинг аҳволини, жилла қурса, Ер юзининг маъмурий-сиёсий харитасини кўз олдимизга бир келтириб кўрайлик. Масалан, дунёдаги энг йирик қитъа - Осиёда мустақил давлатлар бармоқ билан санарли эди: Туркия, Эрон, Афғонистон, Мўғулистон... Сиёсий харитада ҳали Ҳиндистон, Покистон, Шри Ланка номлари йўқ эди. Жануби-шарқий Осиёдаги мамлакатлар оврўпалик мустамлакачилар асоратидан ҳали тўла қутулиб олмаган эдилар. Булар орасида Индонезия биринчи бўлиб ўз мустақиллигини эълон қилади. Япония иккита атом бомбаси зарбасидан "эси"ни йиғиб олиб, тўғри йўлга тушиб олишга, қаддини тиклашга уринарди. Хитойда эса ҳали фуқаролар уруши давом этарди.

Африкадаги сиёсий аҳвол бундан ҳам оғир эди. Бутун бошли бундай улкан қитъада Миср ва Эфиопиядан бошқа мустақил давлат йўқ эди, Судан эса Англия ва Миср васийлигидаги ўлка мақомида эди. Мисрнинг ўша даврдаги раҳбариятининг тизгини англиялик корчалонлар измида эди, кейин эса Жамол Абдул Носир бошчилигида амалга оширилган инқилобдан сўнг Миср тўла мустақилликка эришади. Хуллас, Иккинчи жаҳон урушидан кейинги йилларда мустамлака ўлкалар кўп бўлиб, мустамлакачиларнинг қўли баланд эди.

Собиқ СССРда эса Иккинчи жаҳон уруши атамаси ўрнига Улуғ Ватан уруши термини қўлланилар, бу урушда фашизм устидан дунёдаги кўпгина халқлар томонидан қозонилган ғалабани коммунистик таълимотнинг ғалабаси сифатида талқин қилинар, омма онги коммунистик идеология билан зўр бериб заҳарланар эди. Бу борада муайян даражада оммага таъсир кўрсатиларди. Чунки 1937-1938 йилларда сиёсий қатағонлаар туфайли халқнинг оқ-қорани таниган, миллатнинг гули бўлмиш асл зиёлилари қирилиб кетган эди. Худо ёрлақаб тирик қолганлари ҳам сиёсий таъқибу тазйиқлардан юрак олдириб қўйиб, ҳақиқатни айтишга ботина олмасдилар, ҳақиқатни айтганлар қисмати нима билан тугагани уларнинг ёдида ҳали янги эди. Айрим замонасоз зиёлилар эса умумий оқимга қўшилиб кетиб, коммунистик идеологиянинг карнайчиларига айланиб кетган эдилар. Шундай қалтис ҳолатда миллий мустақилликни ошкора талаб қилиб чиқиш имкондан хорижда эди. Миллий мустақиллик ғояси халқнинг дилида эди, пинҳоний бу туйғу ҳали ниҳол эди. Ниҳолнинг камол топиши учун эса вақт ва шарт-шароит керак бўлади.

Маълумки, Иккинчи жаҳон урушидан кейинги дастлабки ўн йилликларда коммунизмнинг Ер юзи бўйича "зафарли" юриши ҳолати кузатилди. "Жаҳон социалистик лагери", "Жаҳон социалистик системаси" каби тушунчалар пайдо бўлди. Варшава шартномаси тузилди. Орадан йиллар ўтгач, бора-бора коммунистик таълимотнинг аслида пуч ғоя эканлиги маълум бўла борди, натижада коммунистик зуғумнинг кучи қирқила борди. Шу тариқа эркин фикрлашга, миллий туйғуни чуқурроқ туя боришга, миллий истиқлол ҳақида ўйлашга имконият туғила борди. Эллигинчи йилларнинг охирлари ва олтмишинчи йилларнинг бошларида онглари шаклланган илғор фикрли замондошларимизда бундай туйғулар кучлироқ мужассам бўла борди. Ана шу замондошларимиз Президент Ислом Каримов етакчилигида 1991 йили истиқлолга эришишимизда ҳал қилувчи ўрин эгалладилар, бундан буёғига ҳам мустақиллигимизни мустаҳкамлаш ишида жонбозлик кўрсатиб, фаол қатнашиб келмоқдалар, десак, бизнингча, тарихий ҳақиқатни айтган бўламиз. Мустақиллик учун ошкора ва пинҳона курашган, мустақилликка эришиш орзуси билан яшаб ўтган асрдошларимизнинг, мустақилликка фидойи фарзандларни униб-ўстирган ёши улуғ замондошларимизнинг баҳоли қудрат хизматларини унутмаган ҳолда айтамизки, 1991 йилда шижоату жасорат кўрсатиб, Ўзбекистон мустақиллигини эълон қилган авлодни истиқлолчилар десак, янглишмаймиз. Не бахтки, тарихда кам учрайдиган бу шарафли юмуш шу авлод чекига тушибди.

Юқорида айтилганлардан хулоса чиқарсак, Иккинчи жаҳон урушида қозонилган ғалаба Ўзбекистоннинг мустақиллигини ярим асрга кечиктирди, деган фикр тарихан асоссиз бўлишидан ташқари мустақиллигимизни эълон қилган истиқлолчилар авлодининг тарихий хизматларини камситиш, жилла қурса, унга соя солишдир.

Мустақил газета бўлмиш "Ҳуррият"да фикрлар хилма-хиллиги бўлиши табиий бир ҳолдир. Лекин асоссиз мулоҳазани фикр деб бўлмайди, шунинг учун биз ушбу чиқишимизни сўз юритилаётган мақолага бир изоҳ, шарҳ деб тушунилишини истардик.

Шу йилдан эътиборан ҳар йили 9 майни хотира ва қадрлаш куни деб нишонлар эканмиз, инсониятни фашизм асоратидан сақлаб қолишдек муқаддас ишга халқимиз қўшган муносиб улушни ҳам эслаб ўтамиз, албатта. Бу - ҳам хотира, ҳам қадрлаш сирасига киради.

Мақоламизни Президент Ислом Каримовнинг "Туркистон" газетаси мухбирининг саволларига жавобларидан бир неча сатрни айнан келтириш билан якунлашга жазм қилдик: "Тарих инсоннинг кўзини очар экан. Шунда кўп хатоларнинг олдини олиш мумкин бўлар экан... Янги ўзбек давлатчилигининг тамал тошини қўйяпмиз. Шундай экан, тарих сабоқлари бизни ҳар хил нотўғри қадамлардан огоҳ этувчи, сақлаб турувчи омил бўлиши лозим. Чунончи, халқ, миллат тақдирига дахлдор масалаларда пала-партиш, оқибатини ўйламасдан иш тутиш ярамайди... Яқин ўтмишимизнинг яна бир сабоғи шуки, **миллат, давлат, жамият тақдири ҳал бўлаётган паллада ўзлигимизни англаш, маънавий илдизларимизни унутмаслик катта аҳамиятга эга"**.

1999 йил 10 — 16 февраль

КОСОВО: КИМ НИМА ДЕЙДИ?

Можаро

— Косоводаги ҳарбий ҳаракатларга қўшинларимизнинг қатнашиш эҳтимоли ҳақида сўз ҳам бўлиши мумкин эмас. Лекин вазиятни барқарорлаштириш бўйича битим имзоланса ва бу битимнинг амалга оширилиши борасида НАТО кучлари томонидан ўтказиладиган тадбирларда америка қўшинлари кузатувчи кучлар сифатида иштирок этиши мумкин.

Жо ЛОКХАРТ, Оқ уй матбуот котиби

* * *

— НАТО огоҳлантирди, қайсики, агар серблар бу қарорни (музокаралар олиб боришни) рад қилишса, улар учун жиддий салбий оқибатлар келиб чиқиши турган гап.

Жеймс РУБИН, АҚШ давлат департаменти расмий вакили

* * *

— Косоводаги қарама-қарши томонларда қурол мўл. Шу сабабдан гап жиддий хавф устида кетмоқда. Биз учун катта эҳтиёткорлик талаб қилинади ва шунинг учун сиёсий музокаралар усули билан муаммони ҳал этиш мажбурий йўл бўлиб қолмоқда.

Жорж ТЕНЕТ, Марказий разведка бошқармаси директори

* * *

— Мен агар Белград халқаро ҳамжамият талабларини бажармаган тақдирда НАТОнинг ҳаво ҳужумлари уюштириш қарорининг қабул қилганлигини қўллаб-қувватлайман. Бизнинг куч ишлатиш билан қўрқитишга таянган стратегиямиз ҳар икки томоннинг зўравонликни тўхтатиши ва ҳеч кечиктирмасдан музокаралар столи атрофига тўпланишларини таъминлашнинг ягона йўли бўлиб қолмоқда.

Мадлен ОЛЬБРАЙТ, АҚШ давлат котиби

* * *

— НАТО аввалги каби ҳаракатларини бошлашга тайёр. Биз Косоводаги қарама-қарши ҳар икки томоннинг халқаро ҳамжамият талабларини тўлалигича бажаришларини таъминлаш учун ҳеч қандай имкониятни кўздан қочирмаслигимиз керак.

Хавьер СОЛАНО, НАТО бош котиби

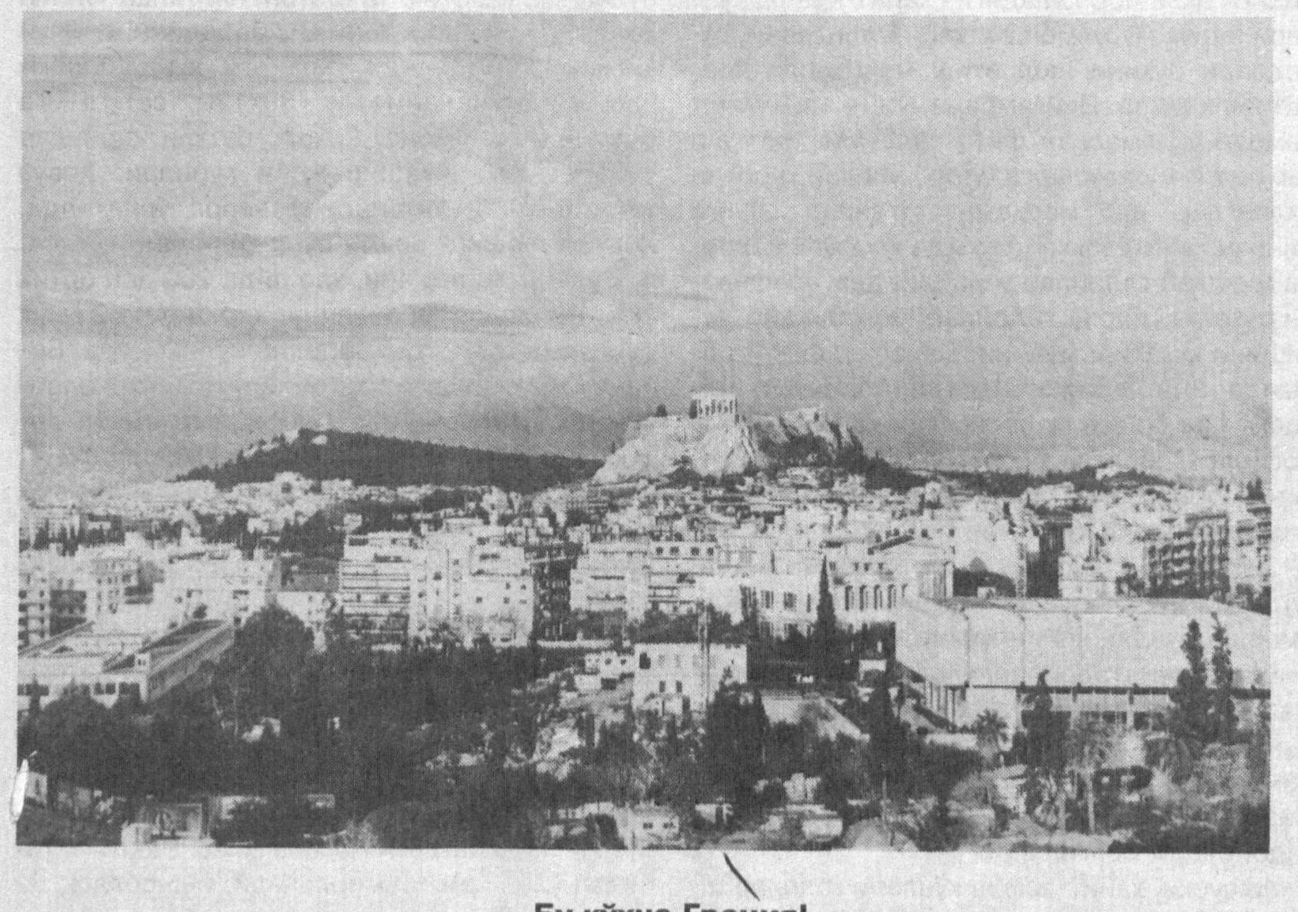

Бу кўҳна Греция!

...илияда
...л танг.

«Менинг имтиёзим қани?» деб талаб қилаяпти самарқандлик газетхон.

4-бет

...ет
...РИЯТ
...йил декабрдан чиқа бошлаган
1999 йил 17 — 23 февраль № 7 (109)

Қўли гул соҳибжамол.

МАЗМУНЛИ УЧРАШУВ

Хабар

Кеча Беруний номидаги Тошкент давлат техника университетида Президент Ислом Каримовнинг "Туркистон" газетаси мухбирининг саволларига жавоблари бўйича каттагина давра суҳбати бўлиб ўтди. Унда университетнинг раҳбар-ўқитувчилари, талабалар билан бир қаторда таниқли журналист ва ёзувчилар ҳам иштирок этишди.

Учрашув жонли мулоқот тарзида, қизиқарли савол-жавобларга бой ва мазмунли ўтди.

Малик ЁҚУБОВ

Кеча — 16 февраль куни, куппа-кундузи Тошкент марказида бирин-кетин бомба портлади, ўқ овозлари эшитилди.

ЎзТВ бениҳоя зудлик билан фожеа ҳақида тўғридан-тўғри кўрсатув бериб, ўрлаб кетиши мумкин бўлган ваҳималарга, миш-мишларга чек қўйди.

Республика Президенти ТВ орқали баёнот бериб, содир этилган жиноят моҳиятини очиб ташлади.

Ҳа, бомба - кучли қурол. Лекин, халқимизнинг бирлиги ундан миллион-лаб маротабалаб қудратлироқдир. Ийmo-нимиз комилки, бу сиёсий хунрезлик ортида турган кучлар тез орада одил суд олдида ўз қилмишлари учун жавоб бера... жаклар.

Бу Ватан барчамизники! Уни к... қорачиғидек асраб-авайлашимиз кер... Бунинг учун айни шу кунларда ваҳим... тушмайлик, юртимиз тинчлиги ва осойишталиги йўлида ҳушёр бўлайлик, азиз юртдошлар!

ҚИРОЛ ҲУСАЙННИНГ ВАФОТ...

Мусибат

Яқин Шарқнинг кўзга кўринган сиёсат арбобларидан бири, 46 йил давомида Иордания давлати тахтини бошқарган 63 ёшли қирол Ҳусайн душанба куни дорул бақога рихлат қилди. XX асрнинг иккинчи ярмида минтақада -- араб мамлакатлари оралиғида янги Исроил давлатининг вужудга келиши билан дунёнинг энг ғалвали, энг қайноқ нуқталаридан бирига айланиб, ҳали ҳануз "совушга улгурмаган" Яқин Шарқда тинчликни қарор топдириш йўлида чексиз ҳисса қўшган қирол дунё сиёсатдонлари орасида ҳам яхшигина обрў-эътиборга эга эди. Аммо бир кам дунё экан. Мол-давлат, шон-шуҳратдан қисмаган тақдир, соғлиқ борасида унга кулиб боқмади. Қирол Ҳусайннинг ҳозир... восиз деб билинган саратон касаллигига... ни маълум бўлди. Узоқ вақт даволаниш... унинг дардига дармон бўла олмади. Сўнгги ... Америка Қўшма Штатларида даволанган қирол бир неча кун аввал иложсиз ўз юртига қайтишга мажбур бўлганди. Тахтга ўғли, 37 ёшли шаҳзода Абдуллоҳни қолдирди. Куни кеча илк бор давлат раҳбари сифатида ўз халқига мурожаат қилган ёш қирол, ҳошимийлар шаҳзодаси Абдуллоҳ ибн Ҳусайн отасининг ишларини давом эттиражагини, хусусан, Яқин Шарқ муаммоси масалалари борасида ўз падарининг қарашларига содиқлигини билдирди ва қасамёд қилди.

Салкам ярим аср юртгузаронлик қилган қирол ...

Чарльз, ... вазир Беньямин Нетаньяху, БМТ бош котиби Кофи Аннан ва бошқалар иордан халқига ҳамдардлик билдириш учун ташриф буюришди.

Кўкда бир юлдуз учди. Тинчлик ва эзгулик билан йўғрилган яна бир руҳ абадият маъвоси томон юз тутди.

"Аллоҳнинг бандаларимиз ва яна Аллоҳга қайтгувчимиз".

Алвидо, қирол Ҳусайн!

ШЕРЗОД

...ОФИННИНГ ГУЛЛАРИ''

Диққат, танлов!

...топшираётганида хабар топа-ди. Мазкур учрашув бу икки йирик шахс ўртасидаги охирги учрашув бўлган экан. Сабабини эса Горбачёвнинг ўзи кейинчалик қуйидагича изоҳлайди:

Горбачёв билан Ельцин ўртасида 1991 йилнинг 30 декабригача Кремлдаги иш кабинети унинг ихтиёрида бўлиши хусусида оғзаки келишув бўлган экан. Лекин Горбачёв 27 декабрь куни эрталаб Япониянинг "Иомури" газетаси учун интервью беришга келишилган вақтда Кремлга келганида кабинет банд эди. Ичкарида Ельцин, Хасбулатов, Бурбулис ва уларнинг қўриқчилари вискининг бўшатилган шишалари атрофида давра қуриб ўти-... дент бошқармасига мурожаат қилишади. Афсуски, бу сафар ҳам қониқарли жавоб олишолмайди. Иккинчи бор мурожаат қилингандан сўнг бошқарма раиси Сергей Филатов чора кўришга киришади. (Бу вақтга келиб собиқ президент Горбачёвнинг нафақаси 2 $ га (?!)тушиб қолган эди.) Фақат 1994 йилнинг 19 сентябрига келибгина минимал маошнинг 40 фоизи миқдорида нафақа тайинланади.

Бугунги кунда М. Горбачёвнинг ўзи президентликнинг бу каби "муаммо"лари тўғрисидаги саволга қисқа ва лўнда бир жумла билан жавоб бераяпти. Яъни: "Конституцияга шундай бир пункт киритилиши керакки, унга кўра ... ўқиш ва ... қилинади. Ушб... бўлган эди"("Так было") деб аталадиган китобини ёзиш билан банд. Албатта, бу китоб нашри учун ҳомийлар топиш устида ҳам ўйланаётгандир" деб ёзади Нью-Йорк газеталаридан бири.

Хуллас, лавозимидан бўшаганига 7 йил тўлиб-тўлмай, барча имтиёзларидан бир-бир айрилаётган собиқ президент, Нобель мукофоти соҳиби, моҳир сиёсатчи М.Горбачёв бугун ҳамма қатори тириклик ташвишида. Сиёсат ҳали ҳануз уни тинч қўймаяпти. Зеро, сиёсатнинг одатда тан олиниши оғир бўлган жиҳатларидан бири ҳам шу.

Хориж матбуоти асосида Барно ИСОҚОВА тайёрлади

"ГЎШТХЎР" ДИКТОР

Ибрат олинг!

Англиянинг HTV телеканалида янгиликлар дастури билан тўғридан-тўғри эфирга чиқиб турган дикторнинг атрофида чивин айлана бошлади. Хабарни ўқишда давом этаётган Жонатан Хилл боши узра учаётган чивинга эътибор бермасликка ҳаракат қилди. Аммо жониворнинг бу эътиборсизликдан жаҳли чиқди, шекилли, дикторни боплаб тузлади.

Чивин янгиликларни тугатиб, "хайрли оқшом" дейишга очилган Жонатаннинг оғзига ўзини урди. Миллионлаб томошабинлар олдида ноқулай вазиятга тушиб, кулги бўлишни истамаган бечора диктор "қаҳрамонлик" кўрсатди: чивинни ютиб юборди.

Чивин гўшти мазали таом бўлмаса-да, кўрсатув ва телеканал раҳбарияти томонидан "профессионал ҳаракати учун" берилган мукофотдан сўнг, ажабмаски, жаноб диктор навбатдаги чивиннинг келишини кутаётган бўлса...

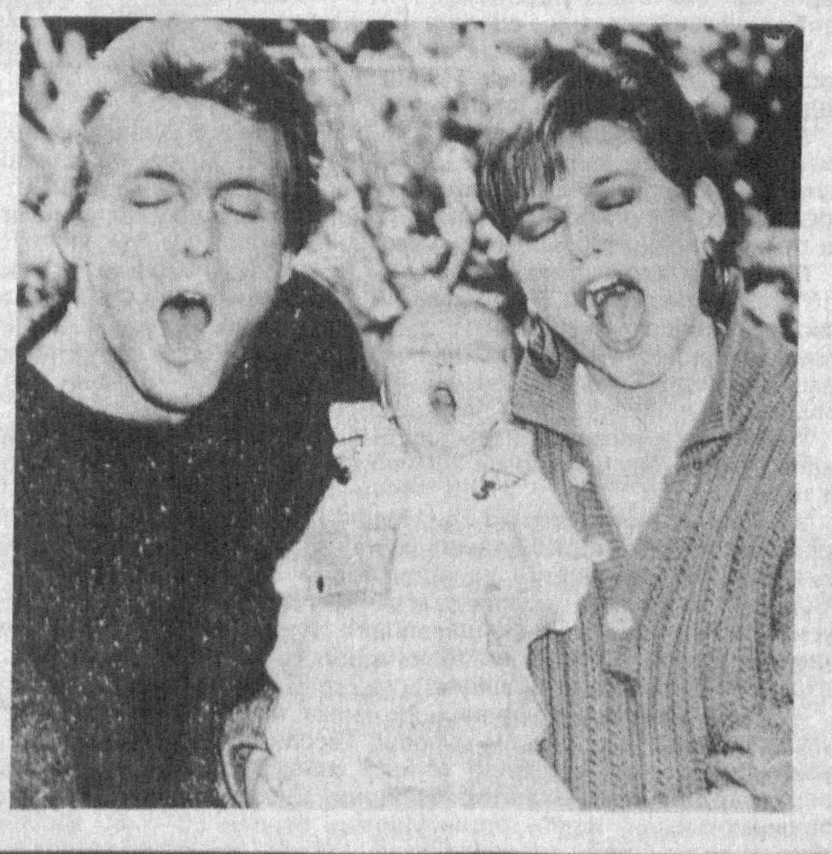

Кечмиш

АНАСАЗИЛАРНИНГ ОЧИЛМАГАН СИРИ

Колорадо ва Нью -Мексиканинг баҳайбат, сокин тоғ ён бағирлари ҳамда канъонлари орасидаги замон таъсиридан харобалашган ҳинд қишлоқлари ва "жарлик ёқасидаги шаҳарчалар" Шимолий Америкада истиқомат қилган энг биринчи одамлар - Анасазилар (Наваҳо тилида бу сўз "қадимгилар" маъносини беради) бунёд этган айрим истеҳкомларнинг намуналаридир.

500 йили анасазилар Американинг жануби-ғарбида илк қишлоқларни барпо этишган. Улар асосан овчилик билан шуғулланиб, маккажўхори, ошқовоқ ҳамда ловия етиштиришган. Анасазилар асрлар давомида равнақ топиб, мураккаб тўғонлар ва бир қанча сув иншоотлари бунёд этишган. Моҳирона ва ўзига хос кулолчилик анъанасини яратиб, тоғ қияликлари, жар ёқаларида шу қадар мураккаб, ажойиб уйларни ўйиш усули билан қуришганки, улар ҳозирга қадар АҚШнинг энг ҳайратомуз археологик жойларидан ҳисобланиб келинади.

1300 йиллар қабила аҳли учун одатдагидан бошқача бўлган. Бу даврга келиб анасазилар кулолчилик маҳсулотлари, уй- рўзғор анжомлари ва ҳатто кийим- кечакларини ҳам қолдириб, худди қайтиб келишадигандек турар-жойларини ташлаб кетишган ва шундан сўнг тарих домида иссиз ғойиб бўлишган. Уй-жойлари эса Наваҳо ва Ут каби янги қабилалар, сўнгра испанлар, кейинроқ европалик кўчманчилар келгунга қадар деярли бир аср муддат давомида қаровсиз қолиб кетди.

Уларнинг биринчи турар истеҳкомлари ерда ўйилган хоналардан иборат бўлиб, йиғилишлар ва диний маросимлар ўтказишда ҳам фойдаланилган. Кейинроқ бўлса тўртбурчак шаклидаги тошли қишлоқлар қура бошлаганлар. Бироқ Анасазилар тақдиридаги энг кескин бурилиш - тепаси ясси тоғларнинг жарлик ёқаларига ҳайратомуз уйлар ўйишлари бўлган. Бундай уйлар қуришнинг сири ҳозиргача ноаниқ бўлиб қолмоқда...

Анасазилар асрлар оша ўта секин тараққий этган жамоачилик жамиятида ҳаёт кечиришган. Минтақадаги бошқа қабила одамлари билан савдо-сотиқни йўлга қўйишган. Уларда табақаларга бўлиниш деярли бўлмаган.

Тахминларга кўра, анасазиларнинг истиқомат қиладиган жойларини ташлаб кетишларига атроф-муҳит шароитида озиқ-овқат маҳсулоти танқислиги сабабчи бўлган экан. Аҳоли сони ўсиб бориши туфайли чорвадорлар тоғ ён бағирларидан тобора каттароқ ерларни ўзлаштиришган бўлсалар, бошқалари жар ёқаларига уйлар қуришган. Лекин, улар қай усул билан ер унумдорлигини ошириш кераклигини ёки қандай қилиб қурғоқчиликни бартараф этиш лозимлигини билишмаган. Дарахтлар танасидаги доирасимон чизиқларнинг таҳлили шуни кўрсатадики, 1276 йилдан 1299 йилгача давом этган қурғоқчилик Анасазиларнинг сўнгги гуруҳларини кўчиб кетишга мажбур этган.

Ҳозирда бу қабила вакиллари ер юзидан ғойиб бўлиб кетганича йўқ, уларнинг мерослари археологик битикларда ҳамда авлодлари бўлмиш Хопи, Зани ва ўзга ҳинд халқларида мужассам топган.

К. АЛИОХУНОВ

ОМАД КУЛИБ БОҚСА...

Пулни ердан супуриб оласан!

Ол-а!

АҚШ да Вестерн Юнион номли йирик компания бор. Унинг ташкил топганига 126 йил бўлган. Дунёнинг 165 мамлакатида 50 000 агентлиги ишлайди. У бутун дунёга ўзининг пул ўтказиш бўйича хизматларининг қулайлиги ва тезкорлиги билан машҳур. Лекин фақат бугина эмас.

Нью-Йоркка кўчиб келганига ҳеч қанча бўлмаган россиялик муҳожир Дмитрий Маркевич ишлаб топган пулини хотинига жўнатиш учун банкка боради ва олдин интернетдаги маълумотлар билан танишиб чиқади. Шунда Вестерн Юнион компанияси ҳақида ўқиб қолади. Маълум бўлишича, бу компания орқали пул жўнатиш ишончли, тез ва оддий экан. Яъни ҳеч қандай кредит варақаси ёки банк ҳисоб рақами керак бўлмас экан. Ўша вақтда Дмитрийда униси ҳам буниси, ҳам йўқ эди. Шунинг учун унга бу компания хизматидан фойдаланиш маъқул тушади. Лекин у шу орқали мазкур компаниянинг "Омад ҳамёни" деб аталадиган лотерея ўйинининг автоматик равишда қатнашчиси бўлиб қолганидан бехабар эди.

Орадан бир неча муддат ўтгач, унга хабар қилишади: у ўйин ғолиби ва уни Нью-Йоркда олий соврин кутаяпти!

Дмитрий ишониб-ишонмай Нью-Йоркка борганда совриннинг нима эканлигини билиб баттар лол қолади: "Банко Популяр" биносининг остидаги хонада махсус пул уюми тайёрланади. Ғолиб ўйин шартига биноан 2 минут давомида чангалларига сиққанча пулни териб олиши мумкин. Бу жараёнда компания мутасаддилар ва ҳакамларидан ташқари 5 та телевизион компания иштирок этади ва бевосита эфир орқали дунёга узатилади.

Дмитрий ютуқ соврини билан ўз шаҳрига қайтганда, салкам тирик афсонага айланаёзди. Ахир у Америкада бор-йўғи бир йилгина яшаган эди-да!

Хуллас, эндигина битта қизалоқли бўлган Маркевичлар оиласи пулни қандай сарфлаш ҳақида ўйланиб-ўйланиб, охири шундай қарорга келишди: пулни эндигина икки ёшга кираётган қизчалари Лизанинг келгусида билим олиши учун сақлаб қўйишади.

Ана! Худо берaман деса...

Савол — жавоб

«АЛИФ»НИ «КАЛТАК» ДЕЁЛМАЙДИГАНЛАР

— Ҳар бир мусулмон учун фарз бўлган ҳаж зиёратига бориладиган Саудия Арабистони бу йил ўзининг 100 йиллигини кенг нишонлади. Тан олиш керак, бу давлат ўзининг юксак тараққиёти, одамларининг ижтимоий ҳаёти билан жаҳон мамлакатлари ичида салмоқли ўрин эгаллайди. Аммо, шунга қарамай мамлакатда мавжуд саводсизлик аёллар орасида эркакларга нисбатан икки баробар кўп эмиш. Шу ҳақида маълумот берсангизлар?

Ш. МАМАЖОНОВ

— Саудия Арабистонида 22000 дан ортиқ ўрта мактаб мавжуд бўлиб, уларда 4 миллион нафар ўғил-қиз таҳсил оладилар. 500мингга яқин ёшлар эса олий ўқув юртларида, техникум, коллежларда ўқишади.

Маълумотларга кўра, ҳозирда олий ўқув юртларининг ўзида 297000 талаба билим олар экан. Қолганлари бўлса ўрта махсус таълим муассасаларида ўқийдилар.

Бироқ, мамлакатдаги умумий саводсизлик 1995 йил аҳолининг 25,1 фоизини ташкил этган. Бу кўрсаткич йил сайин камайиб бориб, ҳозирда эркакларнинг 12,57 фоизи ҳамда аёлларнинг 24,22 фоизи саводсиздир.

Шавкат ОРТИҚОВ тайёрлади

БАЙРАМЛАРНИНГ ШОҲИ

Ҳажв

Ролф Пестер

Котиб бошини эшикдан суқиб, сўради:

-- Жаноб директор, ҳамкасбимиз Цвайбайн сизнинг олдингизга кирмоқчи экан.

Бу пайт директор пешонасини тириштириб қоғозларга тикилиб ўтирар эди. У бошини кўтармай сўради:

-- Нима иши бор экан?

-- Жаноб директор, жуда зарур иши бор эмиш.

Шу пайт:

-- Жуда зарур ишим бор эди, жаноб директор, -- дея Цвайбайн таклифни ҳам кутмай ичкарига отилиб кирди. -- Тўғрисини айтсам, гап бир жанжал хусусида кетаяпти. Бундай воқеа корхонамиз тарихида умуман бўлмаган.

-- Илтимос, жаноб Цвайбайн, фикрингизни аниқроқ тушунтирсангиз, -- деди директор ва иш қоғозларини бир четга сурди.

-- Хўп бўлади, жаноб директор, -- деди Цвайбайн ва чуқур тин олди. -- Биласизми, жаноб директор, ошхонамизда аёллар бригадасидан йигирмата аёл ва йигирмата эркак кишилар тўпланиб олишиб... ҳалиги... ҳалиги...

-- Буни биламан, мен ўзим айтганман, -- деди директор Цвайбайннинг гапини бўлиб.-- Яна нима дейсиз?

--Жаноб директор, ўзингиз бир тасаввур қилиб кўринг, мен билмасдан хонага кириб қолибман. Не кўз билан кўрайки, ҳалиги Ҳазанова бор-ку, ана ўшани кўриб бошимга биров гурзи билан туширгандай бўлди, -- деди Цвайбайн нафаси оғзига тиқилиб.

-- Нимани кўриб қолдингиз ахир? -- тутоқиб кетди директор.

-- Нимани кўриб қолардим, ахир ана у ҳамкасбимиз Миттенцвай ўша жойда ҳозиру нозир бўлган аёлларнинг барчасини, ёшу қарисини қучоқлаб ўпди. Ахир бола-чақали, яна раҳбар одам шундай қиладими? -- дея ҳаяжонланиб сўзларди Цвайбайн.

Директор бироз жим турди-да, телефон гўшагини кўтариб, Миттенцвайни ҳузурига юборишларини илтимос қилди.

-- Агар янглишмасам, Миттенцвай аёллар бригадасининг бошлиғи бўлса керак? -- сўради директор.

--Худди шундай, -- деди Цвайбайн.-- Ана шуниси ачинарли ҳол-да! Бу одам ўз мансабини суиистеъмол қилиб, корхонадаги барча пок аёлларнинг бошини айлантираётгани, яъни ўпганлиги одамни ажаблантиради. Яна бригададаги барча аёлларни-я?!

-- Хўш, хўш, -- дея директор асабийлашиб яна пешонасини тириштирди.

-- Миттенцвай келди, -- деди котиба ва у директор хонасига кириб келди.

-- Ўтиринг! -- деди директор. -- Бу ерда гап корхонамиздаги бироз ноқулай воқеа хусусида кетаяпти. Ҳамкасбимиз Цвайбайннинг таъкидлашича, сиз бригадамиздаги барча аёлларни қучоқлаб ўпган эмишсиз, шу тўғрими?

-- Тўғри, жаноб директор, -- деди Миттенцвай.

--Ана, айтмадимми! -- қичқириб юборди Цвайбайн.

-- Хўш, жаноб Миттенцвай, бу ҳаракатингизни тушунтириб бера оласизми?

-- Албатта, -- деди Миттенцвай. -- Аниқроғи, мен буни йилнинг аниқ бир кунида бажараман, жаноб директор. Ўзингиз биласиз, жаноб директор, ҳар йили йигирмата гулдаста сотиб олишдан кўра йигирмата ўпич арзонроқ-да!

-- Мен сизни тушунганга ўхшайман, -- деди директор кулимсираб. -- Аниқ бир кунда аёлларни ўпич билан табриклашга рухсат берса бўлади, -- деди директор хурсанд ҳолда ва Цвайбайнга ўгирилиб, йигирма шиша ичимлик олиб келиб, ошхонага аёллар учун олиб боришни буюрди.

Цвайбайн аста-секин ўрнидан турди. Унинг юзи сўроқ аломатини англатарди. У кетишга чоғланган эди, Миттенцвай унинг елкасига қоқди ва ;

-- Кечирасиз, сиз ҳам уйлангансиз-а? -- деб сўради.

Цвайбайн калласини қимирлатди.

-- Бугун рафиқангиз ҳақида ўйлагандирсиз?

-- Бугунми? Нима учун айнан бугун?

-- Ахир бугун 8 Март-ку! -- деди директор.

-- Бечора аёл, -- деди Миттенцвай, -- у ҳам менинг бригадамда бўлганда эди, ҳеч бўлмаса бирор совғали бўлиб қолар эди!

Немисчадан Шукратхон ИМЯМИНОВА таржимаси

Муносабат

Норбой ХУДОЙБЕРГАНОВ

ИЛЛАТНИНГ ИЛЛАТИ ТАФАКУРНИНГ ЯНГИЛАНМАСЛИГИДА

Улуғбек Долимовнинг ''Бузуқ фикрли қўлланма нимага ўргатади?'' номли мақоласини ўқиб муаллиф тилга олган қўлланманинг бугунги кун талабига мутлақо жавоб бермаслиги, кўп мулоҳазаларнинг тўғридан-тўғри маркса-ленинча ғоялар билан суғорилганига амин бўлдим. Негаки, унда ''Ўқитувчи'' нашриёти томонидан мустақиллигимизнинг бешинчи йилида босиб чиқарилган -- бир эмас, тўрт мутахассис муаллифлигида ёзилган ''Педагогика тарихи'' қўлланмасида учраган қатор ниҳоятда жиддий нуқсонлар рўй-рост очиб ташланган. Собиқ компартия бир неча қурултойларининг қарорларига мувофиқ **''педагогика фани жонкуярлари мактабларнинг илғор (!) тажрибаларини (?) ўрганиб, умумлаштириш жараёнида қатор дарсликлар ва ўқув қўлланмалари ятардилар''**, деб очиқдан-очиқ тан олинганидан сўнг бошқача фикр айтиш мумкинми, ахир? Борди-ю, мумкин бўлса, нима учун таълим-тарбиянинг ҳам бошланғич, ўрта, ҳам олий босқичларида ўша пайтлардаёқ даҳшатли инқирозлар, ''ўпирилиш''лар рўй берган эди?

Муаллиф компартиянинг зўравонлик билан ўз сиёсатини бутун инсоният тарихида мисли кўрилмаган илғор, зўр деган сўзларга ўраб, ниқоблаб иш олиб борганини, халқимизнинг пешқадам зиёлилари, ижодкорларини қатағону тазйиқларга ''кўмиб'' ташлаганини етарлича важлар билан далиллайди. Шу билан бирга қўлланмада мақталган мафкуравий иддаолар қўл келганини ишонарли намоён қилади. Айни чоғда баъзи мавжуд фазилатлардан ҳам кўз юммайди, бироқ улар эмас, аксинча, социалистик таълим-тарбия қонун-қоидаларини улуғлаш устиворлик қилганини таъкидлайди.

Афсуски, ўтмишни қўмсаш, ўтиш даврининг қийинчиликлари олдида ҳадиксираш, қўрқиш, истиқлол моҳиятини юзаки, бирёқлама англаш, хусусан жадидлар фаолиятини нотўғри талқин қилиш ўша қўлланманинг мазмунини ташкил этган. Инсон ҳам, унинг тили ҳам, Оллоҳ амрига мувофиқ яратилгандир, деган ҳақиқат эътироф этилди. Бошқача бўлиши мумкин эмас. Бинобарин, инсон ҳам, унинг тили ҳам илоҳий қудрат маҳсулидир. Ваҳоланки, қарийб чораги кам бир асрлик коммунистик яккаҳокимлик замонида худо инкор этилиб, одам ҳам, унинг тили ҳам ижтимоий ҳодиса сифатида қараб келинди.

Тўғри, инсоният, жамият синфий ҳодиса сифатида талқин этилганда ҳам тил синфий эмас, деб тан олинди. Бироқ шунга қарамасдан барибир ўша Энгельс таълимотига кўра ҳаммаси ижтимоийдир, деб талқин этилаверди ва мазкур талқин, афсуски, ҳали ҳам бартараф этилмаганини баъзи тилшуносларнинг китоблари, тадқиқотларида кўриш мумкин. Бироқ бу борада якка-ю ягона истиснога дуч келдим: тилшунос, филология фанлари доктори Ғанижон Зикриллаев ўзининг 1998 йили Бухорода чоп этилган ''Истиқлол ва она тили қурилиши талқини ҳамда таълими'' деб аталган мақолалар тўпламида тилни **ижтимоий-руҳий** ҳодиса сифатида таърифлайди. Менимча, бу таърифга илоҳий деган сўз қўшилиб, тил - ижтимоий-руҳий, илоҳий ҳодисадир, деб аталса, янаям тўкис бўларди.

Агар фақат ижтимоий ҳодиса деб ҳисобланса, айтайлик, ибтидоий, қулдорлик, феодалистик, капиталистик жамиятлардан ҳар бирининг бошқаларидан тубдан фарқланадиган, асло ўхшамайдиган тили бўлади, дейишга мажбурсизки, бу эса, юмшоқ қилиб айтганда, мантиқсизликдир, холос. Аммо нима учун собиқ совет социалистик жамиятида тил фақат ижтимоий ҳодиса деб қаралди? Ҳозиргина эслатилган бухоролик олим мулоҳазалари, кузатишларидан жавоб изланса, шундай дейиш мумкин: атеизм, яъни худосизликни ривожлантириш, иккинчидан, халқнинг миллий, руҳий туйғусини сўндириш, учинчидан, инсонларнинг ҳукмрон сиёсатга сўзсиз бўйсунишини таъминлаш, уларда мустақил, эркин фикрлашни эмас, балки қуллик, фикрий мутеликни кучайтириш учун.

Ҳа, тил жамиятга хизмат қилади, лекин тил мазмуни, қурилишида Оллоҳ ато қилган табиийлик, илоҳийлик, руҳий салмоқ билан ҳаёт ҳам намоён бўлади.

Хат

ЖАЗО БОР ЖОЙДА, РАҒБАТ ҲАМ БЎЛИШИ КЕРАК

И. Шермуҳамедовнинг ''Пиёда, ҳайдовчи ва ДАН'' (''Ҳуррият'', 1998 йил 48-сон) мақоласини мазза қилиб ўқидим. Қойил, боплабди азамат! Мен ҳам ҳайдовчиман. Айтишим керакки, йўллардаги ''ДАН маскан''лари кўпайгандан кўпайди-да! Мана бир мисол. Мен Тошкент туманининг ''Минвода''сида истиқомат қиламан. Пойтахтдан биз томонга бораверишда, яъни янги ТошМИдан Тошкент халқа йўлига чиқсангиз ''Минвода'' ДАН пости бор. Ундан ўтиб озроқ юргач, чапга бурилиб, яна жиндак юрсангиз шундоқ ўнг тарафда яна бир ДАН нуқтасига дуч келасиз. Айни шу нуқтадан бир ярим бекат юрсангиз, кўприк бор, унинг олдида тағин ДАН! Шу ердан яна икки бекатча илгари одимлаб, сўнг чапга бирров кўз ташланг: ''ДАН маскани!''

Мана сизга арзимаган йўлда учта пост (Тошкент халқа йўлидаги постни қўшмаганда!) Энди ўйланг, дейлик, Қозоғистон орқали олиб келинаётган қурилиш материаллари ''Минвода'' божхонасидан ўтиб, яна битта божхонага дуч келади! Сўнгра юқорида санаб ўтилган постларда ''эсон-омон'' ўтиб, Тошкент халқа йўли орқали пойтахтнинг Ўриксзор ва Ибн Сино мавзеси рўпарасида жойлашган ''Қурилиш моллари бозори''га етиб келгунча нархи неча баробар ортади? Шўрлик ҳайдовчилар ҳар бир пост нозирига ''соққа'' чўзмай кўрсин-чи?! Демоқчиманки, ДАН пости қанча кўпайса қоидабузарлар шунча камайиши лозим. Аммо бизда шундай бўлаяптики, ДАН пости қанча кўп бўлса, шунча ''чўтал'' олувчи нозир кўпаймоқда...Қарабсизки, юқорида айтганим, оддий ёғоч нархи осмонда турибди!

Тағин бир гап: сир эмас, ҳукуматга ёки ҳокимиятга қарашли бўлган, номери ҳам ''UZ'' билан бошланадиган машиналарни унча-мунча ДАН нозири гарчи йўл қоидасини бузса-да, тўхтатишга журъат этолмайди. Шунинг учун ҳам ''UZ'' номерли машина ҳайдовчилари кўчада [illegible]

САНАМАЙ ''САККИЗ'' ДЕМАЙЛИК

А. Зоҳидий. «Бер-бер...» даргоҳ». «Ҳуррият», 4-сон

Ҳурматли таҳририят!

Мақола масжидимиз қавмлари, йигирмалик комиссия аъзоларининг қўшма мажлисида муҳокама қилинди. Қуйида мажлис аҳлининг фикр-мулоҳазаларини таҳририятга ҳавола этмоқдамиз.

1-тоифали шифокор Алижон Зоҳидий ўз мақоласида зиёратгоҳда тиланчи-гадоларнинг кўплиги, таъмирлаш ишлари кўнгилдагидек эмаслиги, зиёратгоҳдаги тушумнинг сарфига гумонсираш каби ҳолатларга ўқувчилар эътиборини қаратган.

Мажлис аҳлининг якдиллик билан билдирган фикрига мувофиқ А.Зоҳидий аввалambор зиёратгоҳга биринчи марта келганликлари ўз-ўзидан равшан. Иккинчидан, зиёрат ҳайит-арафа куни (мақолада таъкидланганидек) бўлган.

Бундан келиб чиқадиган хулоса шуки, йилига икки бор келадиган ҳайит-арафа кунлари барча мусулмонлар қабристонларни аждодлари руҳини шод этиш мақсадида зиёрат қиладилар. Пайғамбаримиз (с.а.в.) ҳайит намози ўқилмасдан фитр-садақаларингизни камбағал-муҳтожларга бериб уларни хурсанд қилинглар, деб марҳамат этганлар. Шунга биноан ҳатто Макка шаҳрида ҳам ҳаж даврида минглаб гадойлар учрайди. Ҳаж арафалари тугагач, барча гадойлар тарқалишиб кетишини кузатиш мумкин. Дарвоқе, фақат исломда эмас, балки насронийларнинг ҳам пасха ёки бошқа маросимларида Черков атрофида (Госпитал бозори), шунингдек, Боткин қабристонида юзлаб тиланчиларни муаллиф наҳотки кўрмаган бўлса?!

Лекин шунга қарамай масжидимиз маъмурлари бу ҳолатга ҳеч қачон лоқайд бўлган эмас ва бундан кейин ҳам лоқайд бўлмайди. Зиёратгоҳни гадойларга оёқ ости қилдирмаслик учун махсус кишимиз тайинланган. Бундан ташқари, ички ишлар хизмати ходимлари жалб қилинган. Мақоладан кейин мазкур масалага янада жиддийроқ ёндашиш тадбирлари белгиланди.

Афсуски, ҳайит-арафа кунлари гадолар шу бир-икки кунга ҳам рухсат бермайсанларми, деб дод-фарёд қилиб, илоё уйларинг куйсин, деб дуоибад этадилар.

Таҳоратхона масаласига келсак, у жойнинг мутасаддиси 60 ёшларга бориб қолган мағрур бир шахс бўлиб, ҳайит-арафа кунлари бошқа шаҳардаги қариндошиникига таъзияга кетган экан. У киши ҳеч қачон пул сўрамаган, сўрамайди ҳам. Бу -- масжидга келиб-кетувчи барчага маълум.

Мақолада келтирилган ''пиёнистабашара бир зот... ''ўша куни қаердан пайдо бўлгани бизларга номаълум. Пиёнистабашаралигини кўра-била туриб унга хайр-эҳсон қилишлик ҳам, бизнинг фикримизча, мантиқдан ташқари кўрилади.

Энди китобларнинг нархи масаласига келсак, ''Чорсу'' бозоридаги китоблар нархи билан биздаги китоблар нархи солиштириб кўрилса, бизда 10-15 фоиз арзон эканлиги маълум бўлади.

Зангиота масжиди намозхонлар ихтиёрига 1992 йили берилган. Ўша вақтда масжид, мадраса ва зиёратгоҳларнинг ҳолати ниҳоятда аянчли бўлганини А.Зоҳидий кўрмаганлар, албатта. Масжид айвонига бир нечта тирговичлар ўрнатилган бўлиб, ҳаёт учун хавфли ҳолатда эди. Мадрасанинг томларидан ҳам чакка ўтиб ётарди. Ўша 1992 йилдан бошлабоқ таъмирлаш ишлари бошлаб юборилган. Масжид, мадраса, мақбара томи, мезана томлари оқ тунукалар билан қопланди. Масжид ичи икки бор таъмирланди. Зиёратгоҳ ҳудуди атрофи ғишт девор (кунгурали) билан ўралди. Қабристонга кириш кўчасининг бошига арк ўрнатилди, унинг ёнидаги бечораҳол оила ҳовлисининг кўча томони пишиқ ғишт билан ўраб берилди. Қабристон ичидаги йўлаклар (250 метр) бетон плиталар билан қопланди. Анбар она мақбарасининг ички қисми таъмирланди. Ҳозирги кунда ташқи қисми таъмирланмоқда. 30х12м. сатҳга эга бўлган меҳмонхона, 20х5м. сатҳли қариялар учун ҳордиқ чиқариш жойи қурилди. Ҳовуз таъмирланиб, ўртасига фаввора ўрнатилди. Ҳовуз атрофига бешта супа қилинди.

Булардан ташқари, ҳар ойда 200 дан ортиқ кам таъминланган оиланинг ҳар бирига 2 минг сўмгача ёрдам пули берилиб келинмоқда. Болалар боғчалари, мактаблар, касалхоналарга, маҳаллаларнинг эҳтиёжларига имкон доирасида моддий ёрдам берилмоқда...

Бу каби маълумотлардан сўнг зиёратгоҳ тушуми ҳақидаги мақола муаллифининг шубҳасига ойдинлик киритилар, деб ўйлаймиз.

Мадраса хоналарига келадиган бўлсак, уларнинг биттасида цемент, иккинчисида тахталар, учинчисида махсус тайёрланган қурилиш материаллари сақланади. Юқоридаги ҳолатлардан келиб чиқиб, мадраса хоналарининг таъмирланиши бизнинг шароитимизда биринчи навбатдаги масала эмас. Вақти соати билан улар ҳам таъмирланади, иншооллоҳ.

Муаллиф Корея халқининг ғурурли эканини тилга олиб, ''Бизда-чи? Миллий ғуруримиз қани, юртдошлар, деб ҳайқиргинг келади'', - дейдилар.

Тиланчи-гадоларни кўриш ҳар бир миллат ва жамият учун нохуш ҳолат, албатта. Лекин ўзбекларни миллий ғурурсиз, деб айблаш ҳам инсофдан эмас.

Муаллиф ҳадиси шарифдан намуналар келтирганлар-у, лекин халқимизнинг ''Санамай саккиз дема'' деган мақолига риоя қилишни ўзларига эп кўрмаган кўринадилар. Масжид маъмурлари ёки ўша ерда учраган ерли хоҳлаган кишидан зарурий маълумотлар олганларида нур устига нур бўлур эди.

Ниҳоят, матнда учраган камчиликлар учун узр.

Мажлис аҳли номидан йигирмалик комиссия раиси
М.ЗИЁХЎЖАЕВ

ҚАНЧА ТЎЛАЙМИЗ?

Бу дунёда ўлимдан ва... солиқдан қочиб қутулиб бўлмайди
(АҚШда машҳур нақл)

Қиёс

Март ойи ҳам яқинлашмоқда. Фуқаролар ғимирлаб қолишди. Ахир 31 март - фуқаролар йиллик даромадлари хусусида солиқ баённомаси (декларация) тўлдириш мумкин бўлган охирги кун. Ҳаттоки солиқ идорасига 1-апрелда борсангиз ҳам ҳеч ким сиз билан ҳазиллашиб ўтирмайди кечикканингиз учун жарима тўлайсиз, тамом-вассалом.

Дарвоқе, ўтган йилга аччиқ тажрибадан зарур хулоса чиқариб олган кўплаб юртдошларимиз бу йил солиқ идораларини сал олдинроқ бориш тараддуддалар. Яъни, жаримани қуртдек санаб бериш кимга ҳам ёқарди?..

Хўш, юртдошларимиз баённомани тўлдирган чоғларида нималарга эътибор беришлари керак? Умуман, ўтган 1998 йил учун қанча солиқ тўлаймиз?

Келинг, гапни мисолдан бошлайлик.

Дейлик, бир журналист дўстимиз бир таҳририятда муқим ишлаб, бир йил, яъни 1998 йил мобайнида, худонинг кароматі билан 100 минг сўм маош, мукофот, қалам ҳақи олди (тўғрироғи, шунча пул қоғозга ёзилди). Яна денг, бир мўъжиза юз берди-ю, бу журналист бошқа газета-журналларга ҳам мақола ёзиб, бир нималарни таржима қилиб, хуллас, қалам кучи билан 70 минг сўм ишлаб топди дейлик.

Хўш, бу дўстимиз қанча солиқ тўлаган бўлиши керак эди? Қўлига қанча нақд пул тегиши керак эди? 43 405 сўмдан 33 075 сўмни айирамиз. Натижа 10 330 сўм. Дўстимиз йиллик солиқ декларацияси бўйича қўшимча 10 330 даромад солиғи тўлайди. *(Дарвоқе, 1998 йил 1 июлдан бошлаб акцияларингизга олган дивидентингиздан ҳам 15 фоиз даромад солиғи тўлашингиз лозимлигини унутманг).*

Хўш, даромад солиғи бошқа мамлакатларда қанча миқдорда олинади? Биз бу саволга жавоб топиш учун пойтахтимизда жойлашган бир қанча элчихоналарда бўлдик.

АҚШ

Президент Билл Клинтон 1995 йили 283000 доллар даромад қилган бўлиб, шундан 21 фоизини тўлаган.

Франция

Йиллик даромад 100000 франк - 17600 доллардан ошганда 35 фоиз даромад солиғи олинади. Солиқ баённомаси бу мамлакатда февраль ойидаёқ тўлдирилади.

Россия

Йиллик даромад 120 000 рубль - 5600 доллар бўлганда 15 фоиз солиқ олинади; 180 000 рубль - 8400 доллар бўлганда эса 25 фоиз солиқ тўланади.

Англия

Бўйдоқлар 5000 фунт-стерлинг, яъни 8200 долларга қадар даромад солиғи тўламайдилар. 5001 фунт-стерлингдан бошлаб 6,2 фоиз даромад солиғи тўланади. 30000 фунт-стерлинг, яъни 49200 доллардан 23, 1 фоиз даромад солиғи тўланади.

Оилалилар 6000 [illegible] яъни 9840 долларга қадар солиқ [illegible]

ҲАР ВАҚТКИ КЎРГАСЕН МЕНИНГ СЎЗУМНИ...

Сана

Ўзбек адабиётининг, турли юксак мезонлар билан ўлчаганда ҳам, бетакрор жиҳатлари кўп. Чунончи, бизнинг кўп подшоларимиз беназир ижод соҳиби бўлганликлари сир эмас. Ҳусайн Бойқаро, Убайдий, Амирий мероси маънавиятимизнинг бебаҳо инжуларидандир. Асрларни бўйлаб келаётган Бобур ижодий мероси ҳам бундан мустасно эмас. Бобурнинг ҳар турли кайфиятда ёзилган ва ҳар хил мавзулар бўйича тасниф қилинадиган рубоийлари орасида подшоҳлик мафкураси даражасига кўтарилганлари ҳам бор. Масалан:

Аҳбоб! Йиғилмоқни фароғат
тутунгиз!
Жамиъятингиз борини давлат тутунгиз!
Чун гардиши чарх бу дурур,
тангри учун,
Бир-бирни неча кун ғанимат
тутунгиз!

Гулбаданбегим Ҳиндистон фатҳ этилгач, Бобур чиқарган фармонни фахр билан эслайди. Унга кўра, Мовароуннаҳр ва Хуросонда қолган хеш-ақраболари, жамиъки ҳақ-адолатга ташна, озод, эмин-эркин ҳаёт кечиришни истаганларни Бобур ўз қошига чақирган ва 96 кишилик карвон Ҳиндистонга келиб, дориломон ҳаётга мушарраф бўлган. Бобур, рубоийда айтилганидек, беомон тақдир синовларидан ўтган яқинларини қадрлаб, эъзозлаган. ''Бобурнома''даги кўплаб шодумон машваратлар тасвири бунга гувоҳ.

Жон ва қон омонати эвазига қўлга кирган салтанатни тутиб турищда ҳам Бобур ўзининг масъул сўзини айтган:

Ҳар кимки, вафо қилса --
вафо топқусидур.
Ҳар кимки, жафо қилса --
жафо топқусидур.
Яхши киши кўрмагай
ёмонлик ҳаргиз,
Ҳар кимки, ёмон бўлса --
жазо топқусидур.

Бобур ўзини тушунган инсон душман бўлса ҳам кечиримли бўлган. Аммо хиёнат ва мунофиқликни асло кечиролмаган. Бир ўринда, Кобул яқинидаги қишлоқларнинг бирида, Жигдалик деган жойда афғонларнинг Бобурга душманлиги ортиб ''бир ёмонликлари ўн бўлгани'', яхшилари ҳам ёғийлашганини ёзади. Жасурлиги-ю, доно ва мардонлиги билан Бобур уларни енгиб, бартараф этади, аммо ёмонликни ҳам жазосиз қолдирмайди...

Муттасил жон ваҳмида яшаган фотиҳ саодатли кунларида ҳам ўзининг подшоҳлик мафкурасига риоя қилишни унутмаган.

Хуллас, шеър -- кўнгилдан чиққан рост, самимий сўз экан, Бобурнинг битиклари унинг ҳам мусибатли, ҳам шарафли, ҳам шукуҳли кунларидан боқий ёдгордир.

Ҳошимжон АҲМЕДОВ,
ЎзРФА Тил ва адабиёт институтининг катта илмий ходими, филология фанлари номзоди

— Вой, эгаси қани?

РАҲБАРНИНГ ДИЁНАТИ

Мактабга қарашли жойлардан келадиган даромад ҳам етим ҳақи кабидир

'' Ҳуррият'' мен билган вақтли нашрлар ичида ижтимоий-сиёсий муаммоларни дадил кўтариб чиқа олиши билан ажралиб туради. Шунинг учун бўлса керак, унинг ҳар бир сонини мунтазам ўқиб боришга ҳаракат қиламан.

Ҳамдам Тўйчиевнинг ''Келажак тарбия топаётган даргоҳ'' номли мақоласи ҳаммани, жумладан, биз педагогларни ҳам мактаб ва унда берилаётган таълим-тарбия хусусида баҳс-мунозарага чорлади.

Умримнинг 50 йилини мактаб соҳасига, бевосита болалар тарбиясига бағишлаган кекса педагог сифатида менда ҳам баъзи мулоҳазалар туғилди.

Мақолада муаллиф мактаб раҳбарининг қандай бўлиши кераклиги ҳақида ҳам фикр юритади. Дарҳақиқат, мактабда қандай муҳитни шакллантириш мактаб директорига, қолаверса, унинг атрофидаги кичик раҳбарларга (илмий бўлим мудири, хўжалик ишлари бўйича директор ўринбосари ва ҳоказо) боғлиқ.

Мен ярим асрлик меҳнат фаолиятим даврида 10 га яқин мактаб директори, илмий бўлим мудири, хўжалик ишлари бўйича директор ўринбосарини кўрдим, улар билан бирга ишладим. Булар ичида ҳалол, диёнатли, мактаб мулкини кўз қорачиғидай сақловчилар ҳам, шунингдек, ташмачи, қинғир йўл билан жамоа мулкини ўмаришдан ҳазар қилмайдиган пасткашлари ҳам бор эди.

Ўзим бирга ишлаган яхши ва ёмон раҳбарлар ҳақида ўйлар эканман, Тошкент шаҳридаги 24-мактабда бўлган бир воқеа ёдимга тушди.

Урушдан кейинги йиллар эди. Мактабнинг уч қаватли янги биноси мактаб директори Муҳаммадхўжа Шодумонов бошчилигидаги жамоанинг қурувчиларига яқиндан ёрдам бергани ва ''Қўштут'', ''Суръат'' маҳаллари аҳлининг ҳашари туфайли қисқа муддатда қуриб битказилди. Уни фойдаланишга топшираётганда қурилиш бошлиғи Собир Азизов мактаб жамоаси ва маҳалла аҳлига миннатдорлик билдирар экан, директорга қараб шундай деди:

-- Муҳаммад ака! Қурилишнинг қисқа муддатда бекаму кўст тугалланишида сизнинг ҳам муносиб ҳиссангиз бор. Шунинг учун қурилишдан ортиб қолган 5 мингта ғиш, 2 куб метр тахта ва ҳакозалардан қолган материалларни Сизнинг ихтиёрингизга топширмоқчиман. Яшаб турган уйингиз бундан 50 -- 60 йиллар аввал қурилган пастқам ҳовли экан. Бунинг устига фарзандларингиз ҳам вояга етиб қолибди. Шу материаллардан фойдаланиб уйингизни таъмирлаб олсангиз.

Муҳаммаджон ака дарҳол буни рад қилди:

-- Ҳозирча яшаб турган уйим ўзимга етарли, -- деди у. -- Болаларим ўз кучи билан пул топиб бирор участка қуришса, қарши эмасман. Аммо мактаб мулкидан бирорта ғишт ёки тахта келтириб ишлатишларига асло йўл қўймайман.

Муҳаммаджон ака зиёли сифатида шўро мафкурасининг динни инкор қилишини яхши тушунса-да, иймони, динга эътиқоди мустаҳкам одам эди. Бу ерда ҳам ўз фикрини ҳадиси шарифдан келтирган бир парча билан далиллади:

-- ''Масжид, мадраса, мозор ва мактабларга қарашли жойлар ва улардан келадиган даромадлар етим ҳақи кабидир'', дейилади ҳадисда. -- давом этди у. -- Шунинг учун уни ўз шахсий манфаатига ишлатган кишининг оиласи бахтли бўла олмайди, балки, бора-бора унга бир шикаст етади. Ортиб қолган материаллар ҳам мактабники экан, уни мактабнинг бирор корига ятатайлик.

Ҳа, менинг биринчи устозим Муҳаммадхўжа ака Шодмонов ана шундай диёнатли, қалби пок, адолатли инсон эди. Бундай инсонлар ҳозир ҳам бор. Халқ орасидан кўплаб топилади. Лекин мен шундай инсонларнинг раҳбарлар ичида, айниқса, мактаб раҳбарлари ичида янаям кўпроқ бўлишини истардим. Мактаб учун жон куйдирадиган, унинг мулкини кўз қорачиғидек асрай оладиган диёнатли раҳбарлар қанча кўпайса, таълим -тарбия соҳасидаги муаммолар ечимини топиш ҳам шунчалик осонлашарди.

Ҳамидулла ЙЎЛДОШЕВ,
Республикада хизмат кўрсатган халқ таълими ходими

ОВОЗА

«Қора» бозорга евро чиққанмиш

Муносабат

''УСМОН ҚУРЪОНИ''НИ ВАРАҚЛАГАНМАН

Севимли газетамиз ''Ҳуррият''нинг шу йилги 4-сонида босилган Борис Лунининнинг ''Усмон Қуръони'' мақоласини ўқиб бўлгач, ўша заҳоти қўлимга қалам олдим. Чунки бунинг ўзига яраша сабаби бор эди. Воқеа бундай бўлганди.

1984 йилнинг баҳор фасли. Мен у пайтда республика радиосида ишлардим. Радионинг шундай ён биқинига Ойбек номидаги Ўзбекистон Халқлари тарихи музейи жойлашган бўлиб, у ерда синфдош дўстим илмий ходим бўлиб ишларди. Дўстим билан ҳеч бўлмаса ҳафтада бир, баъзан кун ора учрашиб турардик.

Бир куни дўстим менга қўнғироқ қилиб:

- Иложи борича, тезроқ, 5 дақиқага қолмай олдимга кел! - деди. Бир зумда ёнига чиқдим. У мени хоналардан-хоналарга бошлаб, ертўлага олиб тушди. Гапирмоқчи бўлганимда оғиз очирмай: - Сабабини кейин! -деди, холос.

Хуллас, у ҳар бир хона эшигини очиб, эшик ортидан яна қулфлаб борарди. Ертўладаги бир хонага кириб борганимизда хонанинг ёруғлигидан игна тушса топиш мумкин эди. У ерда 5 киши бор экан. Хонанинг қоқ ўртасидаги хонтахта устига қўйилган ''Усмон Қуръони''ни суратга олишаётган экан. Дўстим таржимонга ''Усмон Қуръони''нинг 5-6 саҳифасини мен очиб туришимни тушунтирди. Хонтахта ёнида иккита коса бўлиб, иккала косага унга ўхшаш оппоқ кукун солинган эди. Дўстимнинг кўрсатмаси билан ''бисмиллоҳир раҳмонир роҳим'', деб иккала қўлимни косадаги оппоқ кукунга тиқиб олиб ''Усмон Қуръони''нинг ҳар бир варағини икки қўллаб оча бошладим. Таржимондан ташқари тўрт сайёҳ ҳар саҳифани очганимда қайта-қайта суратга туширишар эди. Ҳар саҳифанинг очгандан кейин яна қўлимни иккала косага тиқиб олардим. Хаёлимда биринчи бор ''Усмон Қуръони'' саҳифаларини очганимда баданимда қандайдир бир нарса бўлгандек туюлган эди.

Мендан сўнг, дўстимнинг ўзи ҳам бир неча саҳифани очиб турди.Сўнгра ҳаммамиз биргалашиб хонадан-хонага ўтиб ташқарига чиқиб бордик. Дўстим мени кузатаётганида тайинлаб:

- Шу гап шу ерда қолиши керак, омон бўл! - деди.

Мен бу ҳақда ҳеч кимга чурқ этганим йўқ, чунки ўша пайтдаги сиёсат шуни талаб қилар эди.

Замонанинг зайли туфайли 1989 йили март ойида Ўзбекистон ҳукуматининг қарорига кўра Ўрта Осиё ва Қозоғистон мусулмонларининг IV қурултойи муносабати билан ''Усмон Қуръони'' Ойбек номидаги Ўзбекистон халқлари тарихи музейидан олиниб, Қурултойда мусулмонларга тантанали равишда топширилди.

Ўша пайтда зангори экран орқали махсус мосламада елкама-елка ''Усмон Қуръони''ни хастимомга олиб кетаётган халойиқни кўриб кўзимдан ёш чиқиб кетган эди.

Тумонат одам ''Усмон Қуръони''ни ўз кўзи билан кўришга ошиқиб, уни кўтариб кетаётган одамларнинг этагидан ўпишга ошиқар эди.

Ўшандан сўнг, яна музейда ишлайдиган дўстим билан учрашиб ''Усмон Қуръони'' ҳақида анча суҳбатлашганимиздан сўнг:

-- Ўша пайтда''Усмон Қуръони''ни варақлаб кўрганингни ҳеч ким билмасин, деган эдинг, шу пайтгача бировга чурқ этганим йўқ, қачонгача жим юраман! -- деганимда, дўстим елкамга қоқиб: -- Энди ҳамма билсин, у пайтларда қуллик занжирида эдик, бу ёғи мустақиллик. Худо хоҳласа, Ўзбекистонимиз шундай давлатлардан бири бўладики, Америкадек давлатлар ҳам биз билан ўйлашиб ҳисоб-китоб қилади, -- деганди дўстим.

Саидмурод САИДАҲМАД

ҲУРРИЯТ
Мустақил газета
1996 йил декабрдан чиқа бошлаган
Ўзингни англаб ет!

Муассис: Ўзбекистон Оммавий ахборот воситаларини демократлаштириш ва қўллаб-қувватлаш ижтимоий-сиёсий жамғармаси

Бош муҳаррир: Хуршид ДЎСТМУҲАММАД

Таҳрир ҳайъати:
Азамат ЗИЁ, Абдуқаҳҳор ИБРОҲИМОВ, Абдуқаюм ЙЎЛДОШЕВ (бош муҳаррир ўринбосари), Амирқул КАРИМОВ, Наим КАРИМОВ, Озод ШАРАФИДДИНОВ, Аҳмаджон ЎЛМАСОВ, Раҳмон ҚЎЧҚОР

Газета Ўзбекистон Республикаси Давлат матбуот қўмитасида 165-рақам билан рўйхатга олинган. Бичими А-2.

Таҳририят манзили:
Тошкент шаҳри, Матбуотчилар кўчаси, 32-уй.
Телефонлар: 133-69-45, 136-53-63, 136-58-79
Буюртма – Г 0133
Индекс:
Якка обуначилар учун – 233
Ташкилотлар учун – 234

Навбатчи муҳаррир: Зокиржон АЛИБЕКОВ

«Шарқ» нашриёт-матбаа концерни босмахонаси. Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41-уй.

Босиш вақти — 21.00
Топширилди — 20.00